

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

**CESTY K RODIČOVSTVÍ
A PSYCHOSOCIÁLNÍ ASPEKTY
FUNGOVÁNÍ STEJNOPOHLAVNÍCH
RODIN**

THE ROUTES TO PARENTHOOD AND PSYCHOSOCIAL
ASPECTS OF FUNCTIONING OF SAME-SEX PARENT
FAMILIES

Bakalářská diplomová práce

Autor: **Martina Adami**
Vedoucí práce: **PhDr. Veronika Šmahajová, Ph.D.**

Olomouc
2023

Poděkování

Velké poděkování patří mé vedoucí bakalářské práce, PhDr. Veronice Šmahajové, Ph.D., které tímto děkuji za všechny návrhy, postřehy a milá slova.

Zároveň chci poděkovat svým rodičům, svému příteli a kamarádům, za neustálou podporu a trpělivost, bez které by bylo samotné napsání bakalářské práce velmi náročné.

Tímto děkuji i všem participantům, kteří se zúčastnili výzkumné části a všem, kteří mi poskytli kontakt na další možné participanty.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Cesty k rodičovství a psychosociální aspekty fungování stejnopohlavních rodin“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 19.3.2023

Podpis

Martina Adami

Obsah

ÚVOD	5
TEORETICKÁ ČÁST	6
1 RODIČOVSTVÍ PÁRŮ STEJNÉHO POHLAVÍ	7
1.1 POJMY VZTAHUJÍCÍ SE K PÁRŮM STEJNÉHO POHLAVÍ A STEJNOPOHLAVNÍM RODIČŮM	7
1.2 HISTORIE A VÝVOJ PÁRŮ STEJNÉHO POHLAVÍ	9
1.3 VÝZKUMY STEJNOPOHLAVNÍCH RODIČŮ	10
1.3.1 <i>Výzkumy stejnopohlavních rodičů ve světě</i>	10
1.3.2 <i>Výzkumy stejnopohlavních rodičů v České republice</i>	11
2 SPECIFIKA STEJNOPOHLAVNÍCH RODIN	13
2.1 CESTY K RODIČOVSTVÍ	13
2.1.1 <i>Dárcovství a asistovaná reprodukce</i>	14
2.1.2 <i>Surogátní mateřství</i>	15
2.1.3 <i>Osvojení a pěstounská péče</i>	15
2.1.4 <i>Právní aspekty stejnopohlavních rodičů</i>	16
3 PSYCHOSOCIÁLNÍ ASPEKTY STEJNOPOHLAVNÍCH RODIN	18
3.1 VÝCHOVA DÍTĚTE V RODINĚ PÁRŮ STEJNÉHO POHLAVÍ	18
3.2 IDENTITA DÍTĚTE V RODINĚ PÁRŮ STEJNÉHO POHLAVÍ	19
3.3 POTŘEBY PÁRŮ STEJNÉHO POHLAVÍ	20
3.4 POSTOJE VEŘEJNOSTI K PÁRŮM STEJNÉHO POHLAVÍ	21
3.4.1 <i>Diskriminace a homofobní jednání</i>	21
VÝZKUMNÁ ČÁST	23
4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL PRÁCE	24
5 TYP VÝZKUMU A VÝZKUMNÝ PROBLÉM	25
6 SBĚR DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR	27
6.1 VÝZKUMNÝ SOUBOR	27
6.2 ETICKÉ HLEDISKO A OCHRANA SOUKROMÍ	30
7 PRÁCE S DATY A JEJICH VÝSLEDKY	31
7.1 POSTOJE K PARTNERSTVÍ A RODIČOVSTVÍ U PÁRŮ STEJNÉHO POHLAVÍ	32
7.2 CESTA K RODIČOVSTVÍ A RODINNÉ FUNGOVÁNÍ	34
7.3 POSTOJE OKOLÍ K STEJNOPOHLAVNÍM RODINÁM	36
7.4 POTŘEBY PÁRŮ STEJNÉHO POHLAVÍ A NEJVĚTŠÍ OBAVY	40
8 VÝSLEDKY ANALÝZY A ZODPOVĚZENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	43
9 DISKUSE	46
9.1 VÝSLEDKY VÝZKUMU	46
9.2 METODOLOGICKÉ ASPEKTY	48
9.3 SILNÉ STRÁNKY A LIMITY PRÁCE	48
9.4 NÁVRHY NA DALŠÍ SMĚŘOVÁNÍ VÝZKUMU	49
10 ZÁVĚR	50
SOUHRN	51
SEZNAM LITERATURY	54
PŘÍLOHY	59

ÚVOD

V posledních letech se již setkáváme s názorem, že jiná orientace je ve společnosti lépe přijata, než tomu bylo v minulosti. Právě otázky: *Proč páry stejného pohlaví nemají stále stejná práva jako páry opačného pohlaví? Jak je možné, že páry stejného pohlaví nemají stejný nárok na dítě, jako jiné páry?* mně daly podklady ke vzniku této bakalářské práce.

Rodičovství stejného pohlaví bývá v dnešní době velmi diskutovaným tématem mezi odborníky a politiky. Zároveň ale mnoho lidí z široké veřejnosti stále neví, proč páry stejného pohlaví stále usilují o rovnoprávnost pro všechny a s čím vším se musí tyto páry potýkat v běžných životních rozhodnutích. Databáze, jako například EBSCO, nabízejí řadu článků týkajících se rodičovství u párů stejného pohlaví, ale pouze jeden pochází z České republiky.

Tato bakalářská práce může primárně zvednout povědomí mezi širokou veřejností v České republice a poukázat na možné pozitivní aspekty u rodičů stejného pohlaví. Osobně totiž vnímám za velmi důležité, aby měly páry stejného pohlaví stejná práva, jako je mají páry opačného pohlaví, jelikož i oni jsou plnohodnotnými lidmi a řada z nich i rodiči.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Rodičovství párů stejného pohlaví

Rodina nás učí základní normy a hodnoty společnosti, ve které žijeme. Postupně, díky ní, vrůstáme do společnosti a orientujeme se ve zdejšího světě. Výchova nás seznamuje s možnými tradicemi, mravy a zvyklostmi, protože za jejich porušení jsme trestáni (Výrost et al., 2019). Ve Velkém sociologickém slovníku (Petrušek, 1996, s. 940) nalezneme definici, která zdůrazňuje, že rodinu můžeme vymezovat jako „původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci,“ která zajišťuje hlavní funkce: reprodukci, výchovu, socializaci a přenos kulturních vzorů. Všechny tyto pojmy jsou v následujících kapitolách velmi důležité, protože se s nimi setkáváme právě u různých forem rodičovství u párů stejného pohlaví. Se vznikem možných nových rodinných prostřední, včetně rodičovství u párů stejného pohlaví, společnost přehodnocuje koncept rodičovství, a to rodinu mimo biologické vazby s ohledem na důležitost sociálních aspektů v rodičovství (Rosa & Pessôa, 2019).

Laura Dominigues de la Rosa (2017) uvádí několik známých definic, které berou rodinu spíše jako instituci určenou k uspokojování základních materiálních a emocionálních potřeb a k udržení společenského řádu. Obecně řada definic zahrnuje právě pojmy, jako jsou „náklonnost a emocionální podpora.“ Definice se tedy již nezaměřují na pojetí rodiny v tradičním modelu, tedy na otce, matku a dítě.

1.1 Pojmy vztahující se k párům stejného pohlaví a stejnopohlavním rodičům

Následující pojmy uvádím z důvodu stěžejnosti a důležitosti při jakémkoliv setkání s odlišnou sexuální orientací a při setkání se se stejnopohlavními rodiči.

Homosexualita – Sociologická encyklopedie (Nakonečný, 2017) uvádí, že se jedná o: „psychosexuální a kulturní jev sexuální apetence vůči osobám stejného pohlaví.“ Často se ve společnosti můžeme setkat s rozporuplnými, často i velmi negativními názory, avšak Americká psychologická asociace – dále jen APA - (Anton, 2010) tvrdí, že homosexualita jako taková je normální a pozitivní variantou sexuální orientace u lidí. APA uvádí, že u mužů přitom bývá populační odhad minimálně 2 %, u žen zaznamenáváme odhadem méně, a to 1 %. Ve společnosti je homosexualita již zažitým pojmem. Řada jedinců, právě ze zmíněné skupiny, jej ale může považovat za hanlivý. Většina novodobých článků, například

v databázi EBSCO, již obsahuje označení jako: *Gay, Lesbians, swings both ways* aj. Například i APA (2005) svoji publikaci pojmenovala *Gay and Lesbians Parenting*.

Homoparentalita neboli rodina párů stejného pohlaví – O homoparentalitě mluvíme jako o označení pro rodiny, které se ve své situaci odlišují od tradičního modelu (tj. matka, otec, dítě, popř. děti). Tímto termínem označujeme rodinu, ve které dva jedinci stejného pohlaví společně vychovávají dítě nebo děti. Homoparentální rodiny odrážejí rozmanitost dnešní společnosti na úrovni biologické, právní a sociální (Gross, 2006). Mezi uznávaný název spadá i výraz „rodina homosexuálních partnerů“ (Sobotková, 2012). Dnešní výzkumy ale poukazují na označení „rodina párů stejného pohlaví.“ Často se můžeme setkat i s označením „duhová rodina“ (Kutálková, 2015). V následujícím textu se budu držet pojmu „rodiny stejného pohlaví“ či „stejnopohlavní rodičové“. Martine Gross (2006) totiž tvrdí, že do modelu homoparentality spadají všechny rodiny, které se, jakkoliv odlišují od tradičního pojetí, tedy rodiny pouze s jedním rodičem, nevlastní rodiny, adoptivní rodiny aj. Pojem homoparentalita zmiňuji v textu pouze v historickém kontextu.

Coming out – Jedná se o přiznání své sexuální orientace veřejnosti (Sobotková, 2012). Zároveň dochází k vlastnímu uvědomění si a k přiznání sexuální orientace sám sobě. Většinou probíhá ze začátku před nejbližšími lidmi (Prague Pride, 2016). Golombok (2015) mluví o coming-outu celé rodiny, přičemž tím rozumí situaci, kdy rodiny stejného pohlaví neustále seznamují své okolí s jinakostí svého rodinného modelu. Jedná se o určitý kontinuální proces. Kutálková (2015) uvádí, že některé rodiny nejsou kvůli předchozím negativním zkušenostem otevřené vůči okolí, tudíž si svoji jinakost nechávají pro sebe.

LGBTQI+ - Většina lidí se za svůj život již několikrát setkala s pojmem LGBT. Častěji se ale v dnešní době, obzvláště na internetu, setkáváme s dalšími dvěma přidanými písmeny. Písmena obecně zastupují osoby nebo genderové identity: L symbolizuje ženu, kterou přitahují ženy, tedy lesby. G přináší označení pro gaye, tedy muže, kterého přitahují muži. B je zkratkou pro bisexuála, člověka, kterého přitahují jak ženy, tak muži. Písmenem T označujeme transgender osobu, která se neshoduje se svým rodem po narození. Q zahrnuje všechny osoby, které spadají pod menšinové sexuální orientace. Q bývalo označení pro lesby a gaye, ale v moderní době je často bráno z jejich strany dané označení za hanlivé. Oproti tomu označení I bývá užíváno pro osoby, u kterých nelze jednoznačně určit, zda jsou mužského či ženského pohlaví. Toto označení zahrnuje biologické charakteristiky, tedy chromozomy, gonády, pohlavní hormony a mimo jiné i vnější tvar genitálií. Název LGBTQI+ tedy zahrnuje široké spektrum genderových identit a sexuálních orientací.

Samotné znaménko + označuje daleko více možností, a ještě bohatší paletu identit, než je doposud známé běžné populaci (Slovníček pojmů spojený s LGBTQI+, n.d.).

1.2 Historie a vývoj párů stejného pohlaví

Historie párů stejného pohlaví je velmi krátká, ale zároveň zajímavá. Rodičovství u párů stejného pohlaví upoutalo pozornost již v 2. polovině 70. let 20. století kvůli problematice rozvodovosti a následnému svěřeni dítěte do péče lesbické matky. V druhé polovině 90. let 20. století byl pojem homoparentalita poprvé použit francouzskými aktivisty, kteří poukazovali na to, že se daný pojem neomezuje pouze na sexuální orientaci rodičů (Polášková, 2009).

Velkou inspirací pro ostatní státy může být Nizozemí, kde vstoupil v platnost zákon o manželství párů stejného pohlaví již 1. dubna 2001 (Waaldijak, 2002). Dle Waaldijaka (2002) se jednalo o první zemi, která tento zákon přijala a vyvolala tak bouřlivé debaty v jiných zemích. Za zmínku stojí, že Nizozemí nebylo vždy pro homosexualitu. Do roku 1811 byli homosexuálové trestně stíháni, ale nutno dodat, že pouze z důvodu, že bylo Nizozemí začleněno do francouzské říše. Byla to právě Francie, která v roce 1971 jako první odstranila trestní postih za homosexualitu.

V minulosti můžeme najít pouze pár kazuistik z psychiatrie. Až po roce 2000 se studie homoparentality začaly rapidně rozšiřovat. Začaly k tomu přispívat nově vznikající hnutí a situace, kdy žena žijící v heterosexuálním vztahu po nějaké době zjistila, že se identifikuje jako lesbická žena. Tato problematika vedla k odloučení se od partnera a následnému svěřeni dítěte do péče matky (Polášková, 2009).

V České republice se problematikou rodičovství u párů stejného pohlaví začaly sociální vědy zabývat až na začátku 21. století, přičemž diskuse o možnosti registrovaného partnerství v rámci lidských práv a svobod je v oběhu od pádu komunistického režimu (Sokolová, 2004).

Dřívějším problémem společnosti byla obava spojená s přesvědčením, že partneři stejného pohlaví jsou duševně nemocní a že lesbické ženy jsou méně mateřské než heterosexuální ženy. Před mnoha lety ale Americká psychiatrická asociace odstranila homosexualitu ze svého seznamu duševních poruch a uvedla následující: „Homosexualita sama o sobě neznamená žádné zhoršení úsudku, stability, spolehlivosti nebo obecných sociálních nebo profesních schopností.“ (APA, 2005, s. 7).

1.3 Výzkumy stejnopohlavních rodičů

V průběhu posledních let byla realizována několik výzkumů jak u nás v České republice, tak v zahraničí a bylo napsáno také mnoho bakalářských či magisterských prací. Stále je ale důležité publikovat příspěvky na dané téma, jelikož některé země stále nepovolují manželství či rodičovství párů stejného pohlaví. Je proto dobré zvýšit povědomí o řadě pozitivních aspektů, které svazky párů stejného pohlaví přinášejí a analyzovat potencionální rizika u stejnopohlavních rodin, přičemž se může jednat o absenci mužských vzorů u lesbických matek či naopak či nedostatek podpory ze strany rodiny a okolí. Do povědomí vstupuje i mnoho organizací, které přispívají svými výzkumy. Mezi nejznámější v České republice spadá například: Jsme Fér a Amnesty International. Ve světě je to pak: American Psychological Association či American Academy of Pediatrics.

Problematikou je ale zapojení samotných participantů do výzkumu. Deanna Linville (n.d.) uvádí, že řada párů stejného pohlaví může mít obavy z různých předsudků a možné diskriminaci v práci, tudíž nejsou vůči jakýmkoliv výzkumům otevření. Z tohoto důvodu může být i problematické získat přesný počet stejnopohlavních párů s dětmi pro výzkumné a statistické účely.

1.3.1 Výzkumy stejnopohlavních rodičů ve světě

Ve světě je rodičovství párů stejného pohlaví bráno jinak. Výzkumy stejnopohlavních rodin ve světě se zabývali například Golombok, Patterson, Tasker aj. Starší studie jsou ale často považovány za neadekvátní, jelikož zkoumaly spíše děti narozené do heterosexuálního vztahu, následně byly děti vystavené rozvodu a až poté žily v rodině párů stejného pohlaví. Zároveň se často jednalo o krátkodobé studie (Golombok et al., 1983). Zároveň se v dnešní době vyskytuje řada longitudinálních výzkumů (Farr, 2017) či retrospektivní studie již dospělých dětí, které vyrůstaly v rodinách párů stejného pohlaví (Tasker & Golombok, 1995), větší metaanalýzy a srovnávací studie zkušeností, osobnostních aspektů a resilience dětí homosexuálních, heterosexuálních či single rodičů (Miller, Kors & Macfie, 2017).

Golombok et al. (1983) například provedli porovnání psychosexuálního vývoje, emocí, chování a vztahů u 37 dětí ve věkovém rozmezí 5-17 let vychovávaných ve 27 lesbických domácnostech s dalšími 38 dětmi ve věkovém rozmezí 5-27 let vychovávaných ve 27 heterosexuálních domácnostech pouze s jedním rodičem. K hodnocení byly použity standardizované rozhovory s matkami a dětmi spolu s dotazníky pro rodiče a učitele. Dvě již uvedené skupiny se ale nelišily ve výsledcích, pokud šlo o genderovou identitu, chování

v sexuální orientaci. Nelišily se také v měření emocí, ačkoliv se prokázalo, že některé děti vychovávané pouze jedním rodičem jeví známky psychiatrických problémů. V závěru tedy uvádí, že lesbická domácnost sama o sobě nepředstavuje rizikový faktor.

Některé země již umožňují párům stejného pohlaví vstoupit do manželství či adoptovat děti, ale například v Austrálii koluje mýtus, který tvrdí, že dětem a dospívajícím s rodiči stejného pohlaví hrozí horší zdravotní stav než ostatním dětem. Tato dezinformace vyplula na povrch v důsledku homofobních kampaní pořádaných proti celé LGBTQI+ komunitě a má za úkol pošpinit celé LGBTQI+ hnutí včetně homoparentality. Na sobě nezávislé studie v Austrálii (Knight et al., 2017) ale prokázaly, že děti vychovávané rodiči stejného pohlaví jsou na tom emocionálně, sociálně a výchovně stejně dobře, stejně jako děti vychovávané heterosexuálními páry. Dokonce některé výzkumy prokázaly, že děti vyrůstající v homoparentální rodině jsou na tom lépe než děti vyrůstající v heterosexuální rodině. Studie v USA, která vycházela z literatury a řad studií (Manning et al., 2015) zkoumala „well-being“ dětí vychovávaných stejnopohlavní rodinou a výsledky studie ukázaly, že tyto děti si vedou stejně dobře jako děti vyrůstající v heterosexuální rodině. Zkoumaly se u nich aspekty jako akademický výkon, kognitivní a sociální vývoj, psychické zdraví, rané sexuální aktivity a užívání návykových látek.

Podle všech nyní dostupných výzkumů lze tedy konstatovat, že nebyl prokázán žádný negativní vliv stejnopohlavních rodin a rodičů na děti, které spolu vychovávali či stále vychovávají.

Velkým přínosem byl příspěvek Americké psychologické asociace (2005), která vydala text s vědeckými poznatky o rodinách stejného pohlaví a poukázala na fakt, že homosexualita jako taková není nemoc. Zároveň ale připouští, že výzkum je značně omezený, jelikož mužských párů stejného pohlaví a jejich dětí je menší množství než ženských párů stejného pohlaví s dětmi. APA (2005) zároveň uvádí, že přestože byly publikovány dvě longitudinální studie, je stále potřeba sledovat rodiny stejného pohlaví v průběhu času a získávat tak nové pohledy a obohacovat informace.

1.3.2 Výzkumy stejnopohlavních rodičů v České republice

Velmi diskutovaným tématem je, zda dítě v rodině párů stejného pohlaví nebude strádat vzhledem k absenci jednoho z pohlaví. V České republice vyšel pod záštitou Jsme fér (Kozubík & Mertin, n.d.) článek, který shrnuje dosavadní studie či výzkumy a tvrdí, že obavy ze strádání u dětí jsou bezdůvodné, jelikož sexuální orientace nemá vliv na rodičovské

schopnosti. Dokládá to i fakt, že v České republice dnes žijí tři tisíce dětí, které vyrůstají pouze s jedním rodičem.

Rodičovství párů stejného pohlaví zasahuje do řady sfér a tímto tématem se zabývá řada odborníků. V České republice se tématem zabývá například česká historička a antropoložka Věra Sokolová a pedagog Zdeněk Sloboda, který napsal řadu publikací na dané téma. Dále také výzkumnice Petra Kutálková a Eva Polášková, která napsala knihu Plánovaná lesbická rodina. Důležitou publikací k dané problematice přispěla i socioložka Olga Nešporová, která u nás realizovala v roce 2020 kvalitativní výzkum na téma homoparentálních rodin. Již zmíněná Petra Kutálková publikovala studii s názvem Duhové rodiny ve stínu státu, ve které rozebírá různé sociální problémy, kterým čelí právě páry stejného pohlaví vychovávající děti. Právě zde můžeme vidět rozsáhlou mezioborovost daného tématu.

Z kvalitativního výzkumu Společnosti pro plánování rodiny (Turčan et al., n.d.), do kterého bylo zapojeno 318 žen, z toho 172 single žen preferujících partnera stejného pohlaví a 68 žen, které již jsou ve vztahu s člověkem stejného pohlaví vyplynulo, že v České republice narůstá počet lesbických žen, které jsou zároveň matkami. Ve výše zmíněném výzkumu se jednalo o klientky sexuální ordinace Společnosti pro plánování rodiny a zpracování výsledků proběhlo formou kvalitativní analýzy informací, které byly získány při odběru osobní anamnézy. Můžeme tedy konstatovat, že většina lesbických žen tedy dítě má nebo by jej alespoň chtěla mít a procento úspěšnosti stále narůstá.

2 Specifika stejnopohlavních rodin

Páry stejného pohlaví neustále řeší problematiku rodičovství. Je poměrně těžké určit, kolik rodin stejného pohlaví v České republice existuje, jelikož velká část dětí žije v rodině, kdy spolu pár stejného pohlaví není v registrovaném partnerství. Za posledních deset let vnímáme nárůst narozených dětí u ženských párů. Z dat Sčítání lidu (Sloboda, 2020) se k dubnu 2020 eviduje celkem 524 dětí v registrovaných partnerství, z nichž se 34 narodilo až po vzniku registrovaného partnerství. Faktem je, že páry stejného pohlaví děti měly, mají a mít budou bez ohledu na to, jak silné je právní ukotvení nebo složitost dosažení rodičovství.

Páry stejného pohlaví obvykle ve svých životech řeší situaci, jak právně zahrnout i druhého biologického rodiče, tedy zda jej uvést v rodném listě dítěte či nikoliv. Většinou se vše vyřeší pomocí oboustranné dohody a písemné smlouvy, která zahrnuje styk s dítětem, možnosti příspěvku na dítě aj. Do situací následně vstupuje i právo na poznání svých rodičů, které je zakotveno v Úmluvě o právech dítěte. Tato Úmluva zastrešuje, že pokud je to v dané situaci možné, dítě má právo znát své rodiče, situace se ale odvíjí od zvolené formy rodičovství (Burešová, 2021).

Problematické bývá, když do hry vstupuje sociální rodič a jeho nárok na zastupování dítěte. Byla by zde možnost zmocnění, tudíž by i sociální rodič mohl v určitých situacích dítě zastoupit. Dle Burešové (2021) se ale nejedná o zcela reálné řešení. Vždy totiž záleží na tom, jak moc je zmocnění účinné a jak na něj bude reagovat strana, které je předkládané. Kutálková (2015) ale poukazuje na fakt, kdy je důležité neopomenout, že plná moc, která je udělena biologickým rodičem rodiči sociálnímu, zaniká smrtí biologického rodiče, tedy zmocnitele.

Páry zároveň řeší i otázku příjmení, přičemž je důležité se dohodnout, zda budou používat stejné společné příjmení nebo ne. Nejčastěji se ale lze setkat se situací, kdy dítě nese příjmení po biologickém rodiči a páry tedy nemají stejné příjmení (Burešová, 2021).

2.1 Cesty k rodičovství

U párů stejného pohlaví můžeme rozlišovat mezi několika možnostmi rodičovství. Rozlišujeme tak podle situací, kdy a jak se dítě do rodiny stejného pohlaví dostalo, jak bylo počato, anebo i podle vztahu rodiče a dítěte (Sloboda, 2021). Pro mužské páry stejného pohlaví jsou dostupné tři možnosti rodičovství. První je tzv. náhradní mateřství, známe také pod pojmem surogátní mateřství. Druhou možností je využití náhradní rodinné péče, tj.

pěstounství nebo osvojení/adopce. Poslední možností je dohoda mezi dvěma páry stejného pohlaví, kteří společně počnou dítě, tedy sdílené rodičovství (Nešporová, 2021). Dítě tak ve finále má čtyři rodiče, tedy dva rodiče biologické a dva sociální (Kutálková, 2015). Sobotková (2012) ale uvádí následující formy možnosti výchovy dítěte ve stejnopohlavní rodině: pokud jedinec vyšel z předchozího heterosexuálního vztahu s dítětem, pokud měl dítě za svobodna, zažádal o adopci či použil asistovanou reprodukci.

U forem rodičovství zpravidla odlišujeme dvě rodičovství, konkrétně biologické a sociální (Sloboda, 2021). Zároveň se ale i v literatuře můžeme setkat s pojmem faktická matka, což například zmiňuje i stránka Jsme fér (Rozdíly mezi manželstvím a registrací, n.d.). Biologické rodičovství funguje na principu pokrevního a genetického spojení rodiče s dítětem. Sociální rodičovství je většinou označováno jako rodičovská funkce, kdy rodič nemá pokrevní vztah s dítětem (Sloboda, 2021). V odborné literatuře se ale můžeme setkat s řadou dalších pojmů, jako například co-parent partner, nonlegal mother, lesbian family, gay family a další.

2.1.1 Dárcovství a asistovaná reprodukce

V České republice je pro ženy žijící spolu ve vztahu jednou z nejčastějších forem početí dítěte asistovaná reprodukce. Asistovaná reprodukce zahrnuje darování spermií a dle Slobody (2021) může k početí dojít v přirozených domácích podmínkách, ale Kutálková uvádí (2015), že ženy více využívají k početí kliniky, jelikož ty dokážou zajistit kvalitu aplikovaného spermatu a garantují zdravotní stav matky.

Bohužel, samotná cesta k dosažení rodičovství je těžší, než se zdá. V České republice totiž není dle zákonů asistovaná reprodukce možná u single lesbických žen, ani u lesbického páru. V některých zemích existuje možnost asistované reprodukce pro lesbické páry, a dokonce se v rodném listě uvádí obě ženy jako matky. I přes toto úskalí se některým párům ženského pohlaví daří naplnit rodičovství. Mohou například využít volbu koitu s mužem mimo partnerský vztah právě za účelem početí dítěte, další možností může být podomácku provedená inseminace od známého nebo anonymního zakoupeného dárce, anebo se ženy mohou objednat na asistovanou reprodukci do zahraničí. Anonymní dárce je přitom možný pouze v zemích s legální asistovanou reprodukcí u lesbických žen, třeba v Dánsku. Pokud ale žena touží podstoupit klinicky provedenou asistovanou reprodukci v České republice, musí se dle právních předpisů dostavit na již zmiňované pracoviště s mužem, který bude

vystupovat jako její partner. Ve většině případů může jít třeba o příbuzného partnerky nebo kamaráda, který chce páru pomoci (Turčan et al., n.d.).

Často se můžeme setkat i se situací, kdy si dvě strany navzájem pomohou, jelikož i páry mužského pohlaví touží po dítěti. V těchto situacích je dárce veden jako otec a na výchově se podílejí obě strany a vytváří tak velmi netradiční formu rodiny, která se skládá ze dvou matek a dvou otců, tedy se jedná o již zmíněné sdílené rodičovství (Turčan et al., n.d.).

2.1.2 Surogátní mateřství

Svým způsobem se i forma dárcovství může vyskytovat u mužských partnerů stejného pohlaví, a tedy tak, že žena poskytne možnost koitu s jedním mužem z páru stejného pohlaví a po narození nechá dítě ve výchově mužskému páru. Jedná se tedy o tzv. surogátní mateřství též známo jako náhradní mateřství.

Toto řešení ale není poměrně ideální, jelikož v České republice vstupuje do hry právo, kdy žena je téměř vždy zapsána v rodném listě. V rodném listě tedy může být zapsán pouze biologický otec dítěte, ne sociální (často označován též jako faktický) rodič. V České republice nelze legálně rodičovství touto formou provozovat, protože člověk nemůže uzavřít smlouvu na dítě (Sloboda, 2016). Tato forma možnosti získání dítěte bývá ve světě finančně zpoplatněna, a i v České republice existují páry, které formu surogátního mateřství využily právě v zahraničí, například v USA. Nejznámějším párem v České republice, který využil možnost surogátního mateřství v USA, jsou David a Michal Vaníčkovi, kteří vystupují na sociálních sítích pod přezdívkou Dva tátové. Pár nejprve oslovil agenturu, která jim našla náhradní matku. V kompetenci agentury bylo i prověření obou budoucích otců, například formou psychotestů. Zároveň bylo páru garantované, že budoucí náhradní matka má stabilní a milující rodinu a daný krok nevykonává kvůli finanční odměně. Následovalo společné navštívení kliniky umělého oplodnění, která pomocí jejich spermií oplodnila vajíčko a náhradní matka poté děti (dvojčata) odnosila. Pár tvrdí, že s náhradní matkou jsou stále v kontaktu a stali se z nich blízcí přátelé (Jak se rodí děti do duhových rodin, 2019).

2.1.3 Osvojení a pěstounská péče

Pěstounská péče bývá častěji využívána mužskými páry stejného pohlaví. U žen se jedná o možnost, která je využita, až když ani jedna z žen nemůže počít, donosit či porodit dítě (Nešporová, 2021). Dle výzkumu Nešporové (2021) je tato forma rodičovství u žen brána jako krajní možnost. Burešová (2021) uvádí, že základní rozdíl mezi jinými formami rodičovství je ten, že zde nedochází ke změně právního rodičovství. K tomu dochází

například u osvojení, kdy se rodič zapsaný na matrice nahradí novým rodičem. Osvojením dítě ztrácí svoji původní rodinu a osvojitel může být osoba, která má s dítětem vztah a daný proces je v zájmu dítěte. Osvojení charakterizuje vztah mezi dítětem a osvojitelem, který lze přirovnat ke vztahu mezi dítětem a rodičem. U partnerů stejného pohlaví většinou hovoříme o termínu „přiosvojení“, které se vztahuje k faktickému rodiči (Kutálková, 2015). I zde se zákon příklání k osvojení dítěte manželé. Stále se preferuje výchova mužem a ženou, tudíž i osvojení není páry stejného pohlaví, kteří žijí v registrovaném partnerství, umožněno (Burešová, 2021). Ust. § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství uvádí, že k osvojení dítěte může dojít pouze u manželského páru, nikoliv u registrovaného partnerství. Přestože Ústavní soud stále neumožnil osvojení partnerům v registrovaném partnerství, je zde možnost osvojit si dítě individuálně (Česká tisková kancelář, 2021). Dle nové právní úpravy ale existují výjimky, při kterých může partner v registrovaném partnerství osvojit dítě. Například se může jednat o situaci, kdy se partner/partnerka osvojitele účastní výchovy dítěte, ačkoliv k dítěti nemá žádný právní vztah. I na něj/ni se následně totiž vztahují povinnosti zajištění ochrany výchovy a vývoje dítěte (Burešová, 2021).

Rambousková (2021) uvádí rozhovor s mužským párem stejného pohlaví, kdy pěstounem je pouze jeden z mužů, jelikož gayové ani lesby nesmějí mít dítě v péči společně, tudíž nemohou být oba vedeni jako pěstouni. Samotná cesta pěstounské péče je velmi náročná. Nejdříve je nutné podat žádost na OSPOD o svěřeni dítěte do péče. Žádost podává pouze jeden z partnerů. Následně musí, tentokrát už oba partneři, absolvovat psychotesty, doložit příjmy, vzdělání, zdravotní stav, výstupní rozhovory a konzultaci na krajském úřadě (Rambousková, 2021).

2.1.4 Právní aspekty stejnopohlavních rodičů

V České republice je možné uzavřít pouze registrované partnerství. Mezi velkou nevýhodu tak patří, mimo jiné, i právní vztah rodičů k dětem. Registrované partnerství ale skýtá mnoho dalších nevýhod, například existuje pouze 14 určených úřadů, na kterých se mohou partneři „vzít,“ a to bez přítomnosti svědků, tedy pouze před matrikářem (Rozdíly mezi manželstvím a registrací, n.d.). Burešová (2021) uvádí jako důvod, že se nepředpokládalo, že by o registrované partnerství byl takový zájem. Zároveň si páry nemohou přisvojit dítě druhého manžela či společně osvojit dítě z ústavu (Rozdíly mezi manželstvím a registrací, n.d.).

Evropa je v tomto velmi pestrá. Manželství párů stejného pohlaví mohou být uzavřena v patnácti zemích Evropy. První zemí bylo Nizozemsko, které, jak již bylo zmíněno v úvodu,

uzákonilo manželství stejnopohlavních párů velmi rychle. Následovalo jej Španělsko, Norsko, Belgie, Portugalsko aj. Momentálně probíhají kampaně za stejnopohlavní svazky nejen v Česku, ale také v Itálii a ve Švýcarsku (Fiala, 2017). Sobotková (2012) uvádí, že byl v České republice v polovině roku 2006 přijat Zákon o registrovaném partnerství. Samotná APA tvrdí, že homosexualita je označena za normální projev lidské sexuality a existují vědecké důkazy podporující tuto teorii (American Psychological Association, 2005). Existují ale i země, které k rodičovství párů stejného pohlaví a k rozdílné sexuální orientaci přistupují velmi negativně. Jedná se například o Tanzanii, Malajsii, Pákistán nebo třeba Ugandu. Zároveň v některých zemích, jako třeba v Saudské Arábii, hrozí těmto párům vězení, doživotí nebo dokonce trest smrti (Fergusson & Fergusson, 2023).

Jak již bylo zmíněno výše, problematikou stejnopohlavních rodin je téma manželství versus registrované partnerství. Existuje řada důvodů, které nasvědčují tomu, proč by mělo být manželství párů stejného pohlaví uznáno v České republice. Velkým nedostatkem je fakt, že při vstupu do registrovaného partnerství nevzniká společné jmění manželů či dokonce společné nájemní právo. Registrovaní partneři tedy nabydou majetek zvlášť, anebo v podílovém spoluvlastnictví. Zároveň při zániku partnerství neexistuje forma vypořádání se s majetkem. S tímto tématem se pojí i možná problematika pozůstalosti, kdy po smrti jednoho z partnerů nemá pozůstalý partner nárok na vdovský či vdovecký důchod (Manželství pro všechny, n.d.). Burešová (2021) uvádí, že velmi problematickým aspektem může být v tomto případě i závěť. Sociální rodič může například napsat závěť, ve které rozdělí svůj majetek mezi partnera/partnerku a dítě, ale tento krok funguje jen za předpokladu, že sociální rodič nemá vlastní dítě. Jedná se totiž o tzv. nepominuté dědice, kteří mají vždy nárok na svůj podíl.

Pokud spolu pár vychovává dítě, může tento aspekt v takové situaci negativně ovlivnit chod celé domácnosti. V nejhorším případě, tedy když dojde ke smrti biologického rodiče, faktický rodič nemá právo na dítě a je zde pravděpodobné, že dítě bude umístěno v dětském domově (Manželství pro všechny, n.d.).

3 Psychosociální aspekty stejnopohlavních rodin

Psychosociální aspekty u stejnopohlavních rodin jsou stejně důležité jako u rodin tradičních. Existuje studie, která zkoumala asociace mezi dvěma typy již zmíněných rodin. Předmětem zkoumání bylo psychosociální přizpůsobení, školní výsledky, romantická přitažlivost a chování v dospívajícím věku. Výzkumu se zúčastnilo celkem 44 dospívajících ve věku 12 až 18 let, kteří pocházeli z rodin sejného pohlaví rodiny a 44 adolescentů ve stejném věkovém rozmezí, kteří žili s rodiči – manžely opačného pohlaví. Výsledky prokázaly, že psychosociální přizpůsobení a školní výsledky byly dobré v obou skupinách a samotné přizpůsobení nesouviselo s typem rodiny. Důležitým poznatkem ale bylo, že jedinci, kteří měli s rodiči blízký vztah, vykazovali lepší přizpůsobení škole (Wainright et al., 2004).

Kutálková (2015) uvádí, že páry stejného pohlaví, které mají děti, si kvůli své jinakosti vybírají dětského lékaře nebo lékařku, později také instituce, jako jsou školka či škola tak, aby byli tito lidé pracující v daných institucích otevření vůči diverzitě a brali na rodinu ohled a jednali s nimi s respektem. Tento aspekt může být problematický například v menších městech a na vesnicích, kde rodiny nemají úplně na výběr. Když k takové situaci dojde, rodina se snaží konkrétní osobu seznámit s jejich jinakostí a daným uspořádáním, které v rodině panuje.

3.1 Výchova dítěte v rodině párů stejného pohlaví

Jak již bylo v kapitole 1.2.1. řečeno, existuje řada výzkumů, které se zaměřují na fakt, že dítě ve stejnopohlavní rodině nestrádá. Paul Cameron (Cameron & Cameron, 1996) se například snažil o dosažení opačných výsledků, tedy o potvrzení, že rodiče stejné orientace mají na dítě negativní dopad. Provedl výzkum se sedmnácti respondenty, kteří údajně vyrůstali v homosexuální rodině, přičemž pět respondentů mělo zkušenost s nějakou formou sexuálního vztahu se svým rodičem či svými příbuznými. Zároveň tvrdil, že homosexuálové se nedožívají vysokého věku a jejich děti tedy následně vyrůstají bez rodiče. V navazujících studiích bylo ale Cameronovo tvrzení vyvráceno a jeho výzkumy byly označeny za nerelevantní. V minulosti, ale i dnes, se stále objevují tvrzení, která se snaží pozitivní názor na rodičovství párů stejného pohlaví vyvrátit. Jedním z nich je například tvrzení, že se dítě může od rodičů homosexualitu naučit. V Itálii Rocella (2005) svým výzkumem prokázala, že sexualita dítěte nezávisí na sexuálním chování rodičů, ale na zcela odlišných faktorech, jako například na daném vztahu s rodiči. Výzkum tedy dokazuje, že neexistují žádné

relevantní rozdíly ve výskytu homosexuality u dětí narozených a vychovávaných homosexuálními a heterosexuálními rodiči.

Druhým tvrzením je, že chybí vzor matky či otce. Dle výzkumu Muñoz-Martíneze (2016) je prokázáno, že celková kvalita, péče a interakce dítě-rodič je spojena spíše s fungováním a psychologickým přizpůsobením než se sexuální orientací rodičů. Zároveň není potřeba se bát, že by s nárůstem stejnopohlavních rodin klesala porodnost v důsledku přenesení homosexuality z rodiče na dítě. Sobotková (2012) udává argument, že homosexuální rodiče většinou vychovávají heterosexuálně orientované dítě. Za podporu stejnopohlavních párů se postavila již výše zmíněná American Academy of Pediatrics (2021), která tvrdí, že pokud má dítě dva rodiče, kteří dítě kvalitně vychovávají, je důležité, aby jim právní a sociální instituce umožnily podporu bez ohledu na sexuální orientaci rodičů. Je vždy důležité, aby v popředí všeho stál nejlepší zájem dítěte a aby se s dítětem jednalo v souladu s Úmluvou o právech dítěte (Burešová, 2021).

3.2 Identita dítěte v rodině párů stejného pohlaví

Identitu lze definovat jako obecnou jednotu vnitřního psychického života a jednání, která bývá též nazývána autentickým bytím (Nakonečný, 2017). American Academy of Pediatrics (2021) uvádí, že u mnoha dětí se genderová identita vyjasní kolem puberty, jelikož se v této době vyvíjí i genderové charakteristiky a romantické preference přitažlivosti. Řada LGBTQI+ dospívajících ale tvrdí, že pocit „jinakosti“ zažili už v předškolním věku.

Na identitu jako takovou má vliv několik faktorů, ale již z výše uvedených výzkumů můžeme vydedukovat, že stejnopohlavní páry nemají přímý negativní dopad na identitu vychovávaného dítěte. Pokud rodina zvládne zajistit základní potřeby dítěte a dítě nebude strádat, není zde důvod se zamýšlet nad negativním dopadem. Deane Linville (n.d.) ve svém textu uvádí, že rodiče stejného pohlaví se setkávají s řadou úkonů, se kterými se setkávají i heterosexuální rodiče, jako například trávení společného času, řešení finanční stránky a jiných rodičovských povinností, které mají na formování identity dítěte vliv. Dle Kutálkové (2015) je velkým pozitivem homoparentální výchovy to, že rodiče komunikují s dítětem o diverzitě a o možnosti chápat ji kladně a zároveň představují dítěti jiné rodinné modely či uspořádání. Jsme fér (Postoje odborníků a odbornic k výchově dětí dvěma matkami nebo dvěma otci, n.d.) uvádí, že se pod stanovisko, že sexuální orientace nemá negativní dopad na zdravý vývoj dítěte, připojilo více než 25 odbornic a odborníků z různých oborů.

3.3 Potřeby párů stejného pohlaví

Ze strany veřejnosti stále narůstá podpora pro rozšíření a etablování práv lesbiček a gayů, ale jen málokdo je ochoten uznat a podpořit homosexuální rodiny, protože mnoho lidí stále tíhne k představě tradiční nukleární rodiny (Clarke, 2002).

I přesto, že žijeme ve 21. století a již přes 20 let je rodičovství u párů stejného pohlaví podporováno specialisty, setkáváme se i nadále s kritikou a nepřijetím rodičovství u párů stejného pohlaví. V České republice se jedná o neuspokojivou legislativu, která brání homosexuálům založit rodinu, tedy není možné využít asistovanou reprodukci u lesbických párů a ani nepřichází v úvahu u gay párů požádat ke spolupráci náhradní matku. Problematika se týká i osvojení dětí bez domova, kdy páry stejného pohlaví, jak již bylo zmíněno, nemají stejné podmínky jako páry heterosexuální a rovněž homosexuální páry nemohou poskytovat pěstounskou péči v míře jako páry odlišného pohlaví (Kutálková, 2015).

Nešporová (2021) ve svém výzkumu uvádí, že párům stejného pohlaví vadí nepřijetí rodiny jako takové či nepřijetí jednoho z partnerů, který se na rodičovství podílí. Další silnou potřebou těchto párů je problematika právního neuznání faktického rodiče, kdy, ačkoliv faktický rodič přispívá k výchově stejně kvalitně jako biologický rodič, ve výsledku nemá na dítě po právní stránce žádný nárok. Problémem u faktického rodiče může být také situace, kdy sociální rodič nesmí vyzvednout dítě ve školce či škole, nesmí s ním jít k lékaři a nemůže získat informace o jeho zdravotním stavu. Vždy tedy záleží na „dobré vůli“ učitelky, lékaře či jiné autority (LGBTI+ v České republice, n.d.). Za zmínku stojí i situace, kdy pracovníci některých institucí, které si nemohou rodiče sami vybrat, nemusejí mít nutně přehled o rodičovství u párů stejného pohlaví a jejich aspektech. Může se jednat například o OSPOD (Kutálková, 2015).

Nešporová (2021) dále uvádí i potřebu možnosti osvojit si dítě druhého partnera, možnost manželství párů stejného pohlaví, snazší přístup k náhradnímu mateřství a celkovou potřebu informovat lépe veřejnost o aspektech stejnopohlavních rodin.

Dle online Žurnálu UP (2022) můžeme vidět, jak se potřeby párů stejného pohlaví značně změnilo. Podle statistik už 16 let funguje v České republice možnost uzavřít registrované partnerství, ale zájem o něj neroste. Z dat vyplynulo, že za posledních pět let zůstal počet uzavřených manželství stejný. Důvodem může být chybějící možnost uvedení společného

příjmení, přičemž podle dat zažádala později u matrikáře až třetina párů o změnu příjmení (Žurnál UP, 2022).

3.4 Postoje veřejnosti k párům stejného pohlaví

Postoje veřejnosti k rodičovství párů stejného pohlaví a jiné sexuální orientaci jsou různorodé. Vždy záleží na rovině a daném tématu. Většinou se v různých článcích setkáme s postoji veřejnosti k homosexualitě, ale už málokdy s otázkou rodičovství u homosexuálů.

Poslední bod v oblasti nevýhod, který Nešporová (2021) v 5. kapitole svého výzkumu zmiňuje, je starost o budoucnost dítěte a stigmatizace právě kvůli situaci jinakosti u párů stejného pohlaví. Sokolová (2004) poukazuje na to, že ačkoliv naše společnost i nadále ujišťuje o toleranci a respektu, dle legislativy je jasné, že páry stejného pohlaví nemohou být plnohodnotnými lidmi. Nejčastějším výrokem bývá, že by právě tyto páry neměly vychovávat děti.

Statistické údaje, které uvádí Sociologický ústav (Čadová, 2020) ukazují, že 35 % dotazovaných občanů České republiky souhlasí s tvrzením, že lidé, kteří žijí v registrovaném partnerství, jsou bráni ve společnosti méně vážně než lidé v manželství. Zároveň 35 % občanů souhlasí s možností umožnit párům stejného pohlaví manželství, 37 % občanů s tímto tvrzením nesouhlasí. Ze statistik lze vyčíst, že občané tedy spíše souhlasí s možností manželství u párů stejného pohlaví, ale větší nesouhlas se projevuje u umožnění párům stejného pohlaví vychovávat dítě. Veřejnost spíše souhlasí s výrokem, že páry stejného pohlaví nemohou vychovávat dítě stejně dobře jako muž a žena. Kutálková (2015) ale ve svém výzkumu uvádí, že většina rodičů se setkala spíše s tím, že otevřené negativní poznámky přicházejí méně, než očekávali.

3.4.1 Diskriminace a homofobní jednání

O diskriminaci mluvíme jako o negativním předsudku, který získáme vůči dané skupině lidí, se kterou jednáme negativně zjevně i skrytě (Prague Pride, 2016). Homofobní jednání je forma diskriminace vůči lidem s neheterosexuální preferencí. Homofobní šikana se může následně projevit jako fyzické, psychické, dlouhodobé a opakované ublížení jedinci, u kterého je předpokládáno, že náleží k LGBTQI+ skupině. Extrémní formou jsou tzv. „hate crimes“, kdy jsou páchany zločiny z nenávisti vůči lidem jiné etnicity, sexuální identity aj. (Prague Pride, 2016). Za formu homofobie považujeme i tzv. institucionalizovanou

homofobii, kdy je homofobie podporovaná státem nebo náboženskou organizací (LGBTI+ v České republice, n.d.).

V kapitole o dárcovství a asistované reprodukci jsem zmínila situaci, kdy možnost asistované reprodukce v České republice není legální. S tím se pojí i možné homofobní jednání, se kterým může přijít žadatel/žadatelka do styku. Žena přicházející na kliniku se totiž může setkat s potížemi, které heterosexuální ženy běžně řešit nemusí, tedy s odporem, neochotou lékaře vyslechnout či pomoci a s odsouzením. Dle Turčana et al. (n.d.) by si lékař měl být vědom toho, že i lesbická žena má svá práva a jako žena má právo na početí a narození dítěte, na odbornou a podporující péči. Společnost sice očekává tradiční pojetí rodiny a v rámci určitých možností toleruje svobodné či nesezdané matky, ale početí dítěte u párů stejného pohlaví odmítá. Kutálková (2015) uvádí, že obdobná situace může nastat u pomáhajících institucí, kde se rodina také může setkat s negativními předsudky a odsouzením.

V literatuře se můžeme setkat s pojmem konverzní terapie, nebo také reparativní terapie, která má za snahu „vyléčení“ orientace nebo genderové identity (LGBTI+ ve světě, n.d.). APA (2022) uvádí, že je velmi znepokojena prosazováním tvrzení, že homosexualitu lze změnit. Jedinci totiž vycházejí z přesvědčení, že jedinou normální zdravou sexuální orientací je heterosexuality, tedy jedinci zavrhnou všechny další formy sexuální orientace a v určitých případech je označují za duševní poruchu (LGBTI+ ve světě, n.d.). The American Psychological Association Lesbian, Gay, and Bisexual Concerns Office ale pracuje od roku 1975 na odstranění stigmatu duševního onemocnění, se kterým byla homosexualita v minulosti spojována. Zároveň se snaží o snížení předsudků, diskriminace a násilí vůči lesbám, gayům a bisexuálům (American Psychological Association, 2005). APA (2022) uvádí, že kontroverzní mohou být právě hodnoty, které zastává organizace chránící práva LGBTQI+ komunity a oproti tomu hodnoty, které zastávají jiné profesní a vědecké organizace. APA tedy v závěru uvádí, že je důležité dbát na osvědčené metody a empirická data. Velkým nedostatkem ale je, že dle Amnesty International (LGBTI+ v České republice, n.d.) máme málo statistických dat, která se týkají právě postavení LGBTQI+ jedinců.

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Výzkumný problém a cíl práce

Hlavním bodem bakalářské práce je poskytnout společnosti pohled na stejnopohlavní rodiny z jejich úhlu pohledu a poskytnout veřejnosti informace o jejich potřebách a postojích. **Hlavním cílem je zmapovat potřeby a postoje k rodičovství u párů stejného pohlaví a rodičovství v české společnosti z pohledu párů stejného pohlaví.** Jedná se tedy o otázky partnerství, rodičovství, stejnopohlavního rodičovství, rodinného fungování a postojů veřejnosti k rodičovství stejnopohlavních párů a k homosexualitě.

Ačkoliv se homosexualita ve společnosti v dnešní době bere značně lépe než v minulosti, společnost má stále problém s uznáváním a respektováním stejnopohlavních rodin, a to jak v oblasti právní, tak i společenské. Zároveň se jedná o velmi řešené téma v politice, tedy konkrétně o možnosti **schválení uzavření manželství pro všechny**.

Tato práce může mít vliv na pozitivní smýšlení o stejnopohlavních rodinách a o jejich aspektech. Podstatou této práce je i fakt, že stejnopohlavní rodiny nebývají často otevřeny výzkumům, nebo se může jednat o **vzorek málo zastoupený ve společnosti a pro výzkum obtížně dostupný**, a proto je jejich důležitost ve výzkumu nezastupitelná, zvláště z psychologického hlediska. Ačkoliv u nás v České republice vychází v poslední době řada publikací, jedná se převážně o informativní zdroje, které nás seznamují s fakty, nikoliv se samotnými psychosociálními aspekty, tedy pocity, potřebami a postoji rodičů stejného pohlaví. Jedná se tedy o poměrně **málo probádanou oblast na poli psychologie**. Potřebu výzkumu zároveň dokládá i samotná APA (2005) či u nás Amnesty International (LGBTI+ v České republice, n.d.), které udávají, že je stále málo statistických dat týkajících se právě postavení LGBTQI+ jedinců a stejnopohlavních rodin.

Ve své výzkumné části vycházím právě z publikace **Olgy Nešporové (2021)**, kterou zmiňuji v teoretické části. Tato publikace uvádí následující potřeby párů stejného pohlaví, tedy co by stejnopohlavním rodinám pomohlo: možnost osvojit si dítě partnera, manželství pro páry stejného pohlaví, možný přístup k náhradnímu mateřství a přinesení osvěty pro stejnopohlavní rodiny, tedy zvýšení povědomí o rodinách stejného pohlaví mezi širokou veřejností.

K empirické části jsem využila následující literaturu: Braun & Clarke (2006), Mišovic (2019), Miovský (2006), Hendl (2008).

5 Typ výzkumu a výzkumný problém

Jak již bylo zmíněno v úvodu, cílem je zmapovat potřeby a postoje k párům stejného pohlaví a rodičovství v české společnosti z pohledu párů stejného pohlaví. Rozhodla jsem se použít **kvalitativní přístup** z důvodu detailnějšího a hloubkového popisu dané problematiky. Zároveň se jedná o situaci, kdy je výzkumníkovi umožněno lepší získání výsledků, přičemž může výzkumník přizpůsobovat své kroky dle situace (Hendl, 2008). Jako nástroj jsem zvolila formu **polostrukurovaného interview**, které obsahuje 9 otázek a 9 podotázek a samotné odpovědi byly následně zpracovány formou **tematické obsahové analýzy**. Pro tematickou obsahovou analýzu jsem se rozhodla z toho důvodu, že nabízí flexibilní přístup k analýze kvalitativních dat. Zároveň může poskytnout bohatý a podrobný, ale zároveň i komplexní přehled dat (Braun & Clarke, 2006).

Braun & Clarke (2006) zároveň **tematickou analýzu** definují jako metodu pro identifikaci, analýzu a vykazování vzorců či témat v datech, která zvládne navzdory svému minimálnímu uspořádání, bohatě a podrobně popsat soubor dat. Můžeme tedy tvrdit, že dle tematické analýzy zvládneme objevit skrytá témata, která se mohou na začátku zdát jako poměrně nepřehledná.

Pro polostrukurované interview jsem se rozhodla z důvodu rozmanitosti a možnosti hlubší a detailnější analýzy situace párů stejného pohlaví. Zároveň se jedná o nejběžnější techniku, která bývá využívána v kvalitativních výzkumech a je adekvátní, pokud je počet sledovaných jedinců značně redukován (Mišovič, 2019), což se dělo právě v tomto případě. Ještě před položením samotných otázek jsem participantům předkládala **anamnestický dotazník** (viz. příloha 5), který zahrnoval tvorbu identifikačního kódu a následné otázky týkající se sociodemografických údajů, jako jsou věk, nejvyšší dosažené vzdělání, bydliště, pracovní pozice, víra a počet dětí. Pro přehlednost přidávám tabulku se sociodemografickými údaji do přílohy (viz. příloha č. 3)

Otázky z interview byly ověřeny **pilotní studií**, která byla provedena na ženském páru stejného pohlaví vychovávající jedno dítě. Ve výsledném znění zůstaly otázky stejné a výsledky byly relevantní, tudíž byl pár začleněn do analýzy. Participantů odpovídali na následujících 9 otázek a 9 podotázek, které jsou uvedeny v příloze č. 6.

Pro samotné výzkumné šetření byly formulovány níže uvedené **výzkumné otázky**, které charakterizují základní body, na které jsem se v interview zaměřovala a vycházejí z cílů stanovených pro tuto práci:

Výzkumná otázka č. 1

Jak moc je partnerství a rodičovství důležité pro páry stejného pohlaví?

Výzkumná otázka č. 2

Jaká je náročnost dosažení rodičovství a samotné rodinné fungování u párů stejného pohlaví?

Výzkumná otázka č. 3

Jaké jsou postoje širšího okolí a nejbližšího rodinného okruhu k rodinám stejného pohlaví?

Výzkumná otázka č. 4

Jaké jsou potřeby párů stejného pohlaví a z čeho mají kvůli své jinakosti obavy?

Pro přehlednost a spojitost výzkumných otázek s výzkumnými cíli uvádím **v kapitole 6 tabulku č. 2.**

V textu výzkumné části se často odkazují na přímé citace z interview. Proto v krátkosti uvádím tabulku obsahující **legendu**, která vysvětluje následující text:

Tabulka 1: Legenda pojící se k textu

<i>Pokud je text psán kurzívou, jedná se o přímou řeč (většinou citaci participanta).</i>
V textu nalezneme subtémata jako nadpisy psané tučně a témata jsou v příslušném textu také zvýrazněny tučně.
Kvůli zachování anonymity uvádím v textu příslušné anonymizační kódy participantů, nikoliv jejich jména. Kódy jsou uvedeny vždy u každé přímé řeči a v příslušných tabulkách. Anonymizační kódy jsou zvýrazněny tučně .
<i>Případné poznámky pod grafem, které stručně charakterizují a popisují graf, jsou uvedeny kurzívou.</i>

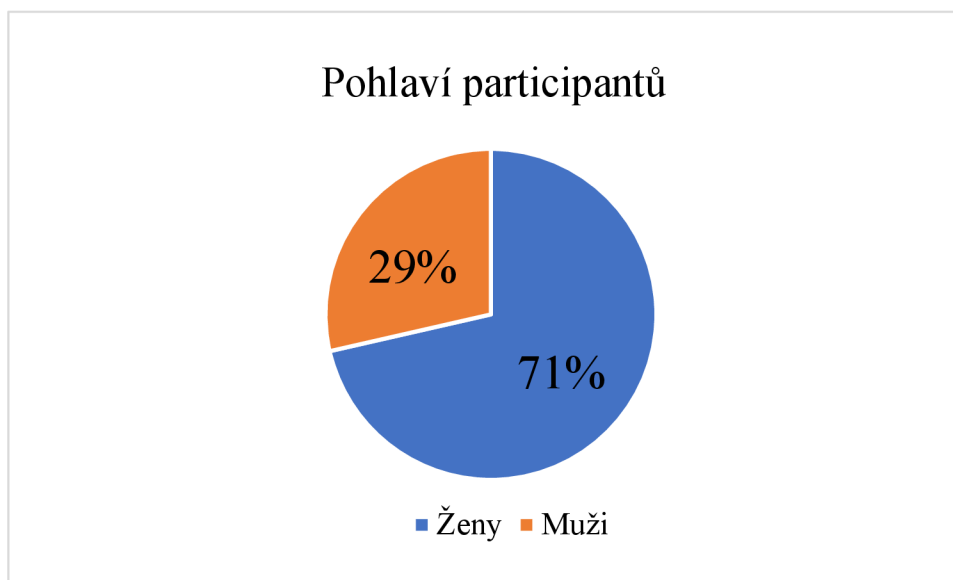
6 Sběr dat a výzkumný soubor

Výběr participantů probíhal na základě **prostého záměrného výběru**, kdy možní participanté museli splňovat daná kritéria (Miovský, 2006). Kritéria pro získání participantů byla definována následovně: hledala jsem pár stejného pohlaví, který spolu vychovává dítě, popř. děti. K sehnání participantů jsem využila sociální sítě a snažila se kontaktovat odborníky v oboru. Nejadekvátnejším řešením bylo ale oslovit mé kolegy a známé, kteří nabídku možnosti zapojení se do výzkumu rozeslali mezi své blízké. Byla využita **metoda sněhové koule** (Miovský, 2006), jelikož i samotní participanté rozeslali nabídku zapojení se do výzkumu mezi své známé. Samotný sběr dat probíhal od **14.9.2022 do 12.1.2023**.

6.1 Výzkumný soubor

Výzkumu se zúčastnilo celkem **7 osob**, z toho se jednalo o **5 žen a 2 muže**. Ve výsledku docházelo u dat k saturaci, tudíž jsem se rozhodla, že počet participantů (N=7) je pro výzkum dostačující. Z grafu č. 1 můžeme vyčíst procentuální zastoupení z hlediska pohlaví participantů.

Graf 1: Zastoupení pohlaví ve výzkumu v procentech

Pozn.: Graf poukazuje na zastoupení pohlaví ve výzkumu v procentech, přičemž 29 % jsou 2 muži a 71 % je 5 žen.

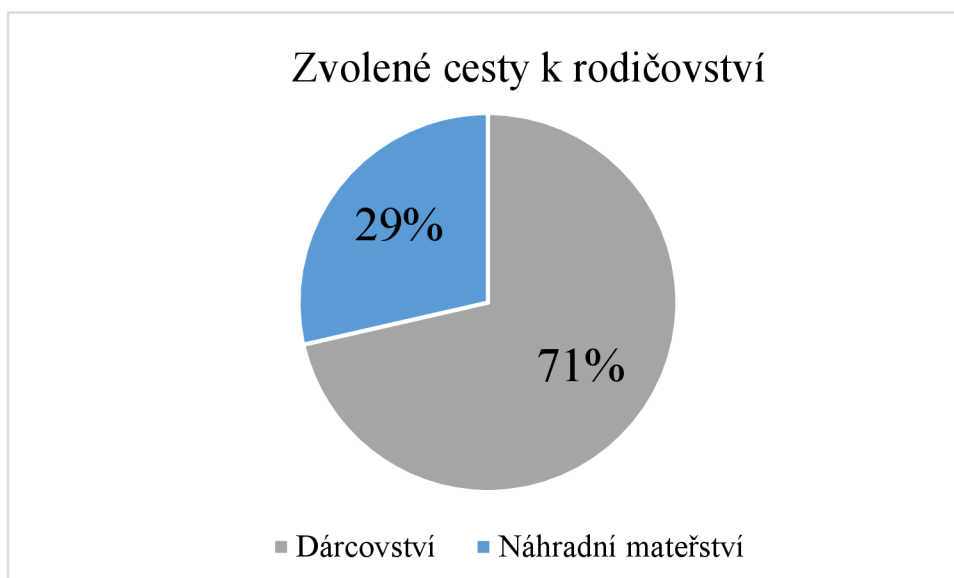
Poměr z hlediska pohlaví byl značně nevyrovnaný z důvodu větší náročnosti získání dítěte u mužských párů stejného pohlaví než u ženských párů stejného pohlaví, tudíž

nejsou mužské páry stejného pohlaví vychovávající děti tak hojně zastoupeny v populaci. Ve výzkumu jsem pracovala se dvěma páry ženského pohlaví, zbytek byli jednotlivci, kdy se jejich partner nechtěl nebo nemohl interview zúčastnit z osobních či jiných důvodů. Interview byly prováděny odděleně, nikoliv v páru, aby výsledky nebyly zkresleny druhým přítomným z páru.

Participantů jsou poměrně mladí, **průměrný věk participantů je 30,4** přičemž nejvyšší věk je u participantky ženského pohlaví, a to 39 let. Nejnižší věk je také u ženské participantky, konkrétně 24 let. Průměrný věk u mužů je 33 let, u žen se jedná o hodnotu 29,4. **U dětí se jedná o průměrný věk 3,4**, přičemž nejmladší dítě má 2 roky, nejstarší naopak 5 let. Většina participantů (n=5) má 1 dítě a 2 participantky mají 2 děti, přičemž se jednalo o jeden pár. Několik z nich ale zmínilo, že plánují další dítě, primárně se jednalo o ženské participanty, kdy druhé dítě měla počít partnerka, která byla pouze faktickou matkou, nikoliv biologickou. Do výzkumu se tedy zapojili **4 biologičtí rodiče**, z toho 2 biologičtí otcové a 2 biologické matky. **Zbytek (n=3) jsou fiktivní rodiče**, všechny ženského pohlaví.

Co se týče možností cesty rodičovství **u participantek ženského pohlaví**, bylo jedinou zvolenou možností **dárcovství**, přičemž ženy uváděly, že se pro ně jedná o nejjednodušší a momentálně nejpřijatelnější formu. Jeden ženský pár prohlásil, že by do budoucna chtěl další dítě, ale pokusily by se cestou adopce. Další pár prohlásil, že druhé dítě bude pravděpodobně také cestou dárcovství. **U participantů mužů** bylo jedinou zvolenou možností **náhradní mateřství**, jak můžeme vyčíst z grafu č. 2 níže.

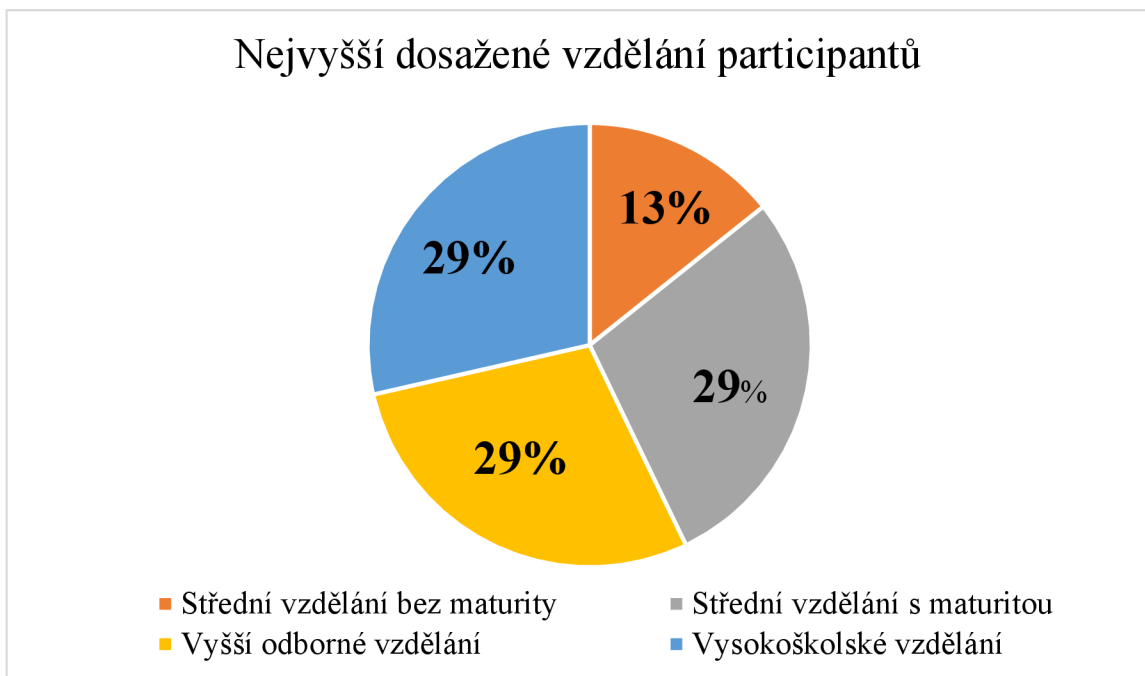
Graf 2: Zastoupení zvolené cesty k rodičovství u výzkumného souboru

Dále jsem do anamnestického dotazníku zahrнула otázku nejvyššího dosaženého vzdělání.

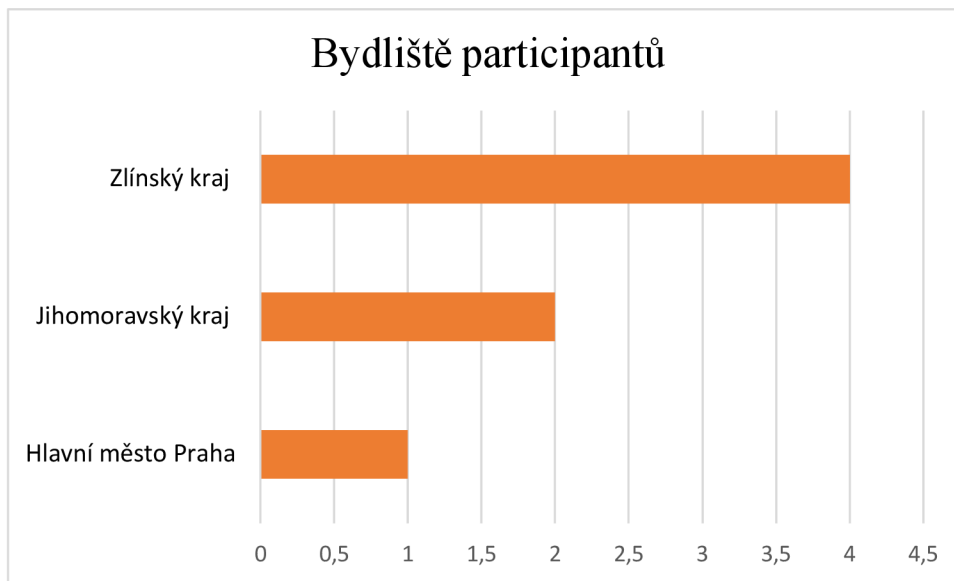
Z grafu č. 3 můžeme vyčíst, že základní formu vzdělání, jakožto nejvyšší dosažené vzdělání, neměl žádný z participantů. Středoškolské vzdělání bez maturity měla jedna participantka, která ale konstatovala, že studuje dálkově a dodělává si ve svém volném čase maturitu. Dva jedinci mají středoškolské vzdělání s maturitou, dva úspěšně dokončili vyšší odborné vzdělání a dva zakončili studium vysokoškolským vzděláním. Středoškolské, vyšší odborné a vysokoškolské je tedy stejně zastoupeno.

Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání participantů

Participantů pocházeli ze Zlínského kraje, Jihomoravského kraje a hlavního města Prahy. Nejčetnější zastoupení bylo ve Zlínském kraji, což je pravděpodobně způsobeno mými známými a bydlením v témže kraji. Z grafu můžeme vyčíst, že ve Zlínském kraji žijí 4 participantů, v Jihomoravském 2 participantů a v Praze 1 participant.

Graf 4: Místo bydliště participantů, konkrétně kraj

Na otázku víry všichni odpověděli, že věřící nejsou, ale jeden participant dodal, že tíhne k buddhismu a druhý doplnil, že si myslí, že něco existuje, ale samotná víra u něj nehraje roli.

6.2 Etické hledisko a ochrana soukromí

Na začátku každého setkání byl participant poučen o povaze interview a jeho náležitostech a následně byl každému z participantů dán k podpisu **informovaný souhlas** (viz. příloha č. 2), který zahrnoval základní informace o interview, tedy čeho se interview týká, kde a jak budou data prezentována a jak s nimi bude naloženo. Zároveň participant získa ujištění, že bude zachována anonymita a ochrana všech osob zmíněných v průběhu interview a s daty bude zacházeno v souladu se **Zákonem o ochraně osobních údajů č. 101/2000 SB**. Následně bylo na konci souhlasu uvedeno i jméno a příjmení autora výzkumu, kontakt a adresa pro případné dotazy, postřehy, stížnosti či možné odstoupení z výzkumu. Interview bylo nahráváno pomocí diktafonu, přičemž participant souhlasili s nahrávkou jak ústně, tak písemně tím, že podepsali informovaný souhlas. Po následném přepisu byla audionahrávka smazána. V textu nejsou zachována jména, ale příslušné **anonymizační kódy**. Participant jsou označeni podle toho, jaký mají k dítěti vztah. Tedy zda se jedná o biologického či faktického/sociálního rodiče. Následně jsou očíslováni podle čísel od 1 do 7.

7 Práce s daty a jejich výsledky

V této kapitole pracuji se samotnými daty a snažím se pomocí **tematické obsahové analýzy** odpovědět na již výše uvedené výzkumné otázky.

V samotné tematické analýze existuje několik kroků, které je třeba dodržet. Nejprve je důležité **seznámit se s údaji** a přepsat samotná data. Následuje **generování počátečních kódů**, kdy kódujeme zajímavé vlastnosti dat a vzájemně je spolu srovnáváme. Poté **hledáme téma**, přičemž skládáme samotné kódy do potenciálních témat. Čtvrtým bodem je **samotná kontrola dat**, kdy máme za úkol zkontrolovat, zda témata fungují ve vztahu k úryvkům. Předposledním bodem je samotné **definování a pojmenování témat**, kdy je důležité, aby se upřesnila specifikta tématu a vygenerovaly se jasné definice. Posledním krokem je **vypracování zprávy**, tedy výběr působivých úryvků, závěrečná analýza a vztahová zpětná vazba (Braun & Clarke, 2006).

Data byla přepsána pomocí **doslovné transkripce**, která je velmi náročná, ale pro soustředění se na obsahovou a tematickou rovinu vhodná a nejvíce používaná metoda (Mišovič, 2019). Následně jsem si určila daná témata (viz. Tabulka č. 2), ke kterým jsem v průběhu analýzy dotvářela **subtéma**, která se vztahovala k právě analyzovanému textu. Následný text byl kódován v programu **ATLAS.ti**, přičemž jsem dohromady **pojmenovávala témata** a vztahovala je k následujícím výroky. **Výsledné kódy** jsou dále uvedeny v tabulce v kapitole 7.5 a pojí se k samotným **tématům** a **subtématům**.

Tabulka 2: Výzkumné otázky ve spojitosti se subtématem a výsledným tématem

Výzkumné otázky	Subtéma	Téma
1. Jak moc je partnerství a rodičovství důležité pro páry stejného pohlaví?	A. Partnerství u párů stejného pohlaví	Důležitost rodiny
		Postoj k partnerství
		Postavení rodiny v životě
2. Jaká je náročnost dosažení rodičovství a samotné rodinné fungování u párů stejného pohlaví?	B. Rodičovství a rodinného fungování	Vztah k dětem
		Cesta k rodičovství

		Postoj k rodičovství
3. Jaké jsou postoje širšího okolí a nejbližšího rodinného okruhu k rodinám stejného pohlaví?	C. Postoje veřejnosti	Diskriminace, homofobní jednání
		Otevřenost vůči okolí
		Přijetí/odmítnutí původní rodinou a okolím
4. Jaké jsou největší potřeby párů stejného pohlaví a z čeho mají kvůli své jinakosti obavy?	D. Potřeby párů stejného pohlaví	Potřeby párů ze strany společnosti
		Potřeby párů ze strany legislativy
		Potřeba registrovaného partnerství

7.1 Postoje k partnerství a rodičovství u párů stejného pohlaví

Na začátku interview jsem všem párům záměrně položila dvě otázky, na které jsem očekávala podobnou odpověď. Jednalo se o záměr, aby se popřípadě dalo odhalit, zda je rodina doopravdy jednou z nejdůležitějších věcí pro páry stejného pohlaví. Jednalo se o otázky: „**Co je pro Vás v životě nejdůležitější?**“ a „**Co pro Vás znamená rodina?**“

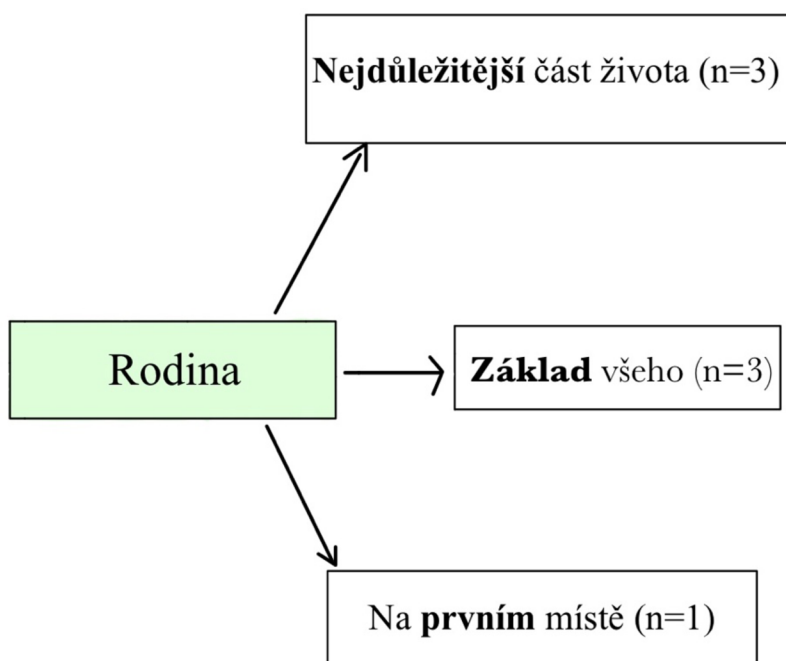
Z tabulky č. 3 můžeme vyčíst, že pro všechny participanty byla odpověď na první otázku téměř totožná. Všichni považují ve svém životě za nejdůležitější rodinu, zázemí a zabezpečení rodiny. Zároveň se ale našli participanti (n=4), kteří první otázku doplnili o odpověď jako: kariéra (n=2) a zdraví (n=3). Zajímavý byl i pohled participantky s kódem **KAVADU**, která jako důležitost bere: „*Vychovat ze svého dítěte slušného a rozumného člověka*“.

Tabulka 3: Konkrétní výpovědi participantů na výše uvedenou otázku

Faktická matka č. 3: „ <i>Určitě zdraví. Taky rodina, bych řekla. Celkově i zázemí a možnost se někam vracet. A i práce.</i> “
Biologický otec č. 2: „ <i>V životě pro mě vždycky bylo důležité mít zázemí, rodinu a domov.</i> “
Faktická matka č. 2: „ <i>Spousta věcí. Hlavně kariéra a pak naše děti a rodina.</i> “
Biologická matka č. 2: „ <i>Pro mě je to rodina a zázemí. Hlavně zázemí pro děti.</i> “
Biologický otec č. 2: „ <i>Určitě zdraví. Být zdravý a mít zdravou rodinu. Pak i abychom se měli dobře.</i> “
Biologická matka č. 1: „ <i>Hlavní prioritou vychovat slušného a rozumného člověka z našeho dítěte.</i> “
Faktická matka č. 1: „ <i>Abychom byli šťastní a zdraví.</i> “

V následujícím diagramu č. 1 můžeme vidět, jak participanté odpověděli na druhou otázku, tedy co pro ně znamená rodina. Všichni odpověděli dosti podobně, že je pro ně rodina důležitá a že se jedná o základ všeho.

Diagram 1: Stěžejní myšlenky toho, co pro páry stejného pohlaví znamená rodina

Odpovědi na první a druhou otázku se tedy nijak nelišily. Můžeme tak s jistotou potvrdit, že pro všechny páry stejného pohlaví z výzkumného souboru (N=7) je **rodina základem a jedná se o stěžejní pilíř v jejich životech**. Z textu je patrné, že rodiče mají dítě a rodinu jako takovou **na prvním místě** a usilují o maximální zabezpečení svých dětí.

Biologická matka č. 2 zároveň uvádí, že: „*Páry stejného pohlaví často nabízí mnohem kvalitnější výchovu a péči dítěti, protože dítě doopravdy chtějí a váží si ho.*“

Zároveň všichni účastníci (N=7) berou ohled na svého partnera a **zvažují všechny aspekty společně**.

7.2 Cesta k rodičovství a rodinné fungování

Již z výše uvedeného grafu č. 2 v kapitole 6 poukazujícího na zastoupení zvolené cesty k rodičovství u výzkumného souboru můžeme vyčíst, že **nejčastější cestou u žen je dárcovství a u mužů náhradní mateřství**. Několik účastníků (n=4) popisuje, že cesta byla psychicky velmi náročná. Z toho dva muži popisují, že cesta byla náročnější i **finančně** a jeden z mužských účastníků (**biologický otec č. 1**) dodává, že si ji i tak užil a ničeho nelituje. Dva účastníci udávají, že jim cesta nepřišla ani dlouhá, ani krátká a jedna účastnice podotýká, že jí cesta přišla velice krátká.

Faktická matka č. 1 doslovně uvádí: „*Cesta byla strašně krátká. Z rozhodnutí, že jsme o tom jen tak mluvily, pak jsme řekly, že to budeme řešit až po Vánocích a bylo po Vánocích a my jsme řekly, že do toho půjdeme. Našly jsme si partnera, setkaly se s ním a na druhý den jsme se o to už pokoušeli. Strašně krátké, rychlé a vlastně napodruhé se nám to povedlo. Ani jsme to nečekaly, byl to dar.*“

Jeden z párů toužil již od začátku po tom, aby využil formu adopce, ale s ohledem na jejich mimořádnou situaci se rozhodl pro formu dárcovství.

Faktická matka č. 2: „*Šly jsme cestou dárcovství. Přemýšlely jsme i nad adopcí, to by se nám líbilo, dát někomu domov a lásku, ale ta nebyla na místě. Moc jsme si to nedokázaly představit s ohledem na naši situaci.*“

Zároveň účastníci (n=4) dodávají, že volili **nejjednodušší možnou formu** dosažení rodičovství.

Postoje k dětem má každý z páru velmi pozitivní. Muži z interview ale oproti ženám tvrdili, že další dítě už neplánují kvůli finanční náročnosti a složitosti daného procesu. Z výzkumu vyplynulo, že ve vztahu dítě – dospělý bývají biologické matky oslovovány „mamí, mámo“ a

faktické matky často jménem nebo že děti přidávají oslovení „teto.“ Muži uvedli, že je děti oslovují jménem, ale před jméno dávají oslovení „tati, táto.“

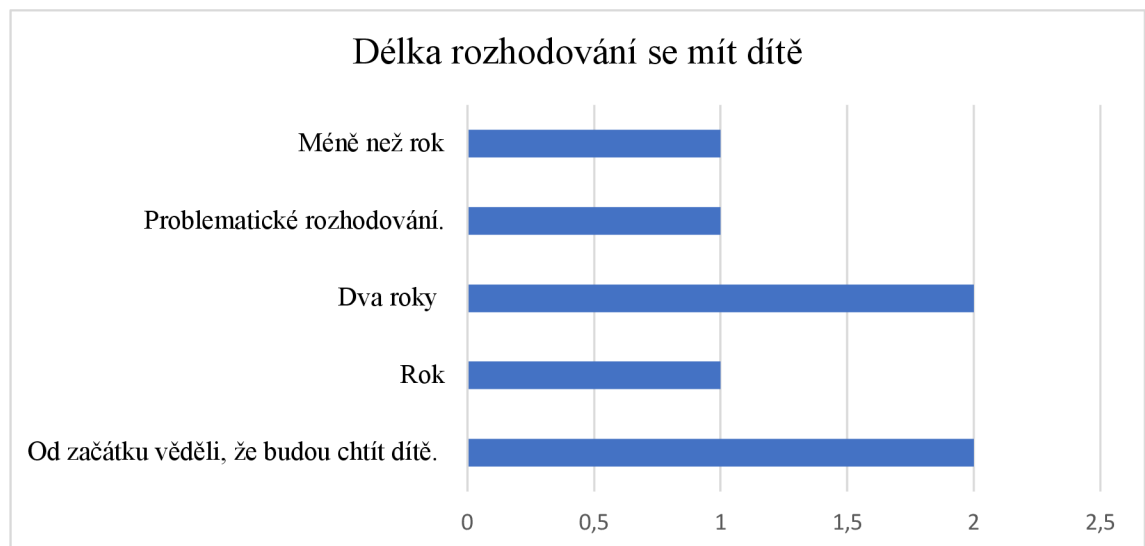
Příprava na rodičovství je velmi složitý proces. Otázka: „**Jak dlouho jste se společně rozhodovali mít dítě?**“ měla velmi pestré odpovědi. Ti, kteří uvedli, že od začátku vztahu věděli, že budou chtít dítě, pracují nebo pracovali s dětmi, což může zásadně ovlivnit jejich pohled na situaci, jelikož měli již případné zkušenosti s dětmi.

Faktická matka č. 3 uvádí: „*Já jsem vždycky chtěla dítě, vlastně pracuji s dětmi, takže k nim mám velmi blízko.*“

U jednoho ženského páru se pár shodl na délce rozhodování, což byly 2 roky. U jednoho účastníka bylo **problematické rozhodování**, které odůvodnil následovně:

Biologický otec č. 1: „*Když jsem byl mladší, nedokázal jsem si nějak představit mít rodinu. Možná to bylo tím, jak jsem vyrůstal, jaké to u nás v rodině bylo. Teď už je mi vlastně 35 a mám hodnoty nastavené jinak. Přítel vždycky chtěl rodinu, už od začátku, on byl ten rodinný typ. Já vždycky říkal, ať ještě počkáme, bál jsem se, abych to nějak nepokazil. Přece jenom dítě je velická zodpovědnost. Kdybych to mohl vzít zpátky, neváhal bych ani minutu, ale to bychom neměli dceru a bylo by všechno úplně jinak. To rozhodování bylo těžké, alespoň z mé strany.*“

Graf 5: Čas délky rozhodování se mít dítě s partnerem

Co se týče důvodů otálení s rodičovstvím, páry uváděly nejčastěji následující důvody: náročnost, neznalost situace, finanční hledisko a jakou cestu rodičovství zvolit. **Faktická**

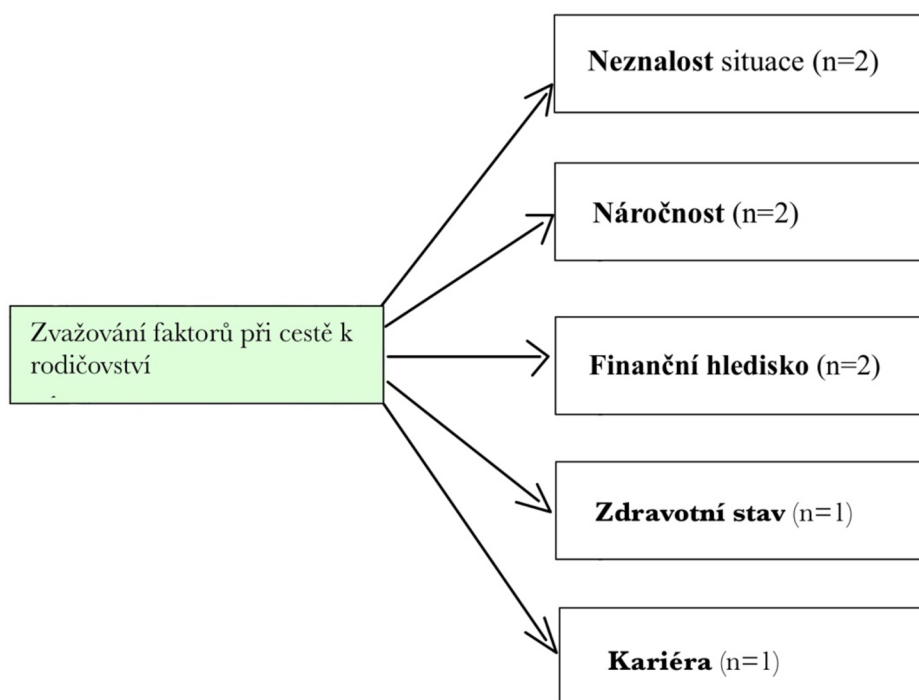
matka č. 3 zároveň uvádí, že: „náročné finanční hledisko se týká právě i dosažení na hypotéku z hlediska jinakosti párů stejného pohlaví.“

Zároveň i **biologická matka č. 2** uvádí, že: „důležitým aspektem byl čas, poznat partnerku a rozhodnout se společně.“

Otázka toho, kdo bude biologickým rodičem byla u jednoho z párů ženského pohlaví rozhodována s ohledem na zdravotní stav. U jednoho z párů bylo rozhodnutí ovlivněno kariérou, ale pár přemýšlí do budoucna i nad dalším dítětem a **faktická matka č. 3** uvádí následující: „Partnerka je hodně kariérně založená, ačkoliv s příchodem dcerky už se snaží ten čas více věnovat rodině a nebere si třeba práci domů, jako tomu bývalo kdysi.“ U dalšího párů bylo rozhodnutí mít dítě ovlivněno tzv. biologickými hodinami jedné z žen.

Páry stejného pohlaví tedy hodně přemýšlí nad **okolnostmi a faktory**, které mohou ovlivnit rozhodnutí mít dítě.

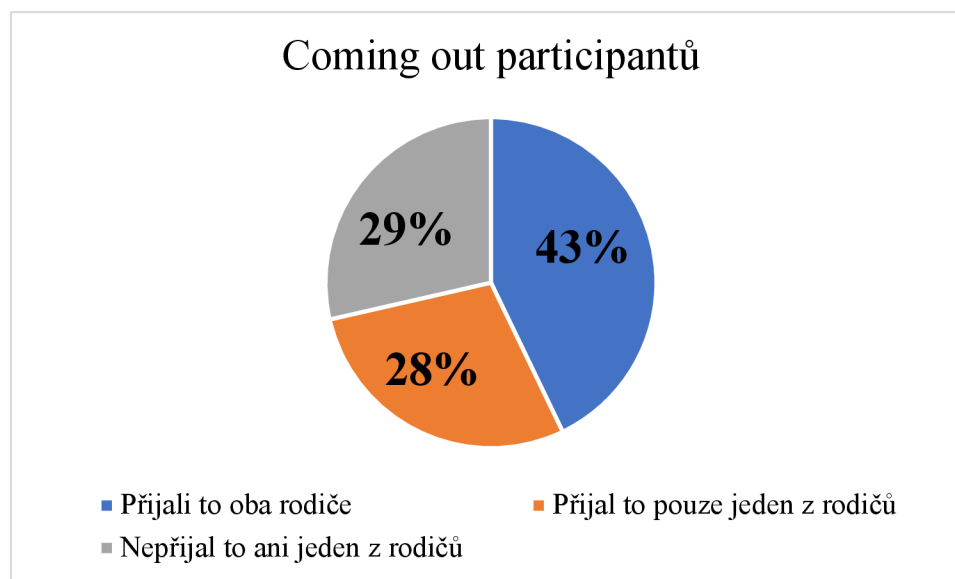
Diagram 2: Rozdělení základních faktorů, které hrají roli při rozhodování se mít dítě

7.3 Postoje okolí k stejnopohlavním rodinám

Důležitou otázkou, která plynule navazovala na další otázky, bylo to, **jak rodiče přijali sexuální orientaci účastníků.**

Graf 6: Přijetí/nepřijetí sexuální orientace účastníků původními rodiči

Otázka přijetí sexuality rodiči byla velmi rozmanitá. 3 participantů uvedli, že danou situaci rodiče přijali. Rodiče **faktická matka č. 3** například byli v šoku, ale následně sexuální orientaci svojí dcery přijali. „Rodiče byli chvíli v šoku, ale časem to přijali. Oni jsou obecně moc hodní.“

U **biologická matka č. 2** sexuální orientaci přijala máma, ale táta se, jak sama níže uvádí, nikdy moc nestaral.

„U mě to jaksi nikdo nečekal, to bylo zvláštní. Mamka měla hodně ale takových kamarádů a brala to tak v pohodě. Udělala jsem to jako takovou léčbu šokem, prostě jsem přišla k mamce na návštěvu s přítelkyní. A když jsme to časem rozebírali, tak v pohodě. Tatínek se o mě nikdy moc nestaral, takže vlastně jsem mu jenom řekla, že mám přítelkyni a neřeší to (**biologická matka č. 2**).“ Zároveň ale participantka později dodává, že její sexuální orientaci nepřijala babička, která se jí zřekla a již 8 let se spolu nestýkají.

U možnosti přijetí pouze ze strany jednoho rodiče se jednou týkalo nepřijetí ze strany matky a u druhého participanta se jednalo o nepřijetí ze strany otce. U dvou participantů došlo k úplnému nepřijetí sexuální orientace jejich potomků. Ti rodiče, kteří své děti přijali, zároveň reagovali pozitivně na fakt, že pár bude v očekávání. Zároveň i jeden z párů uvádí, že rodiče postavil přímo před hotovou věc. **Faktická matka č. 1**: „Já jsem to ani neříkala doma. Jak jsem říkala na začátku, tak tam to nějak nebylo otevřené. Nechala jsem to otevřené a s partnerkou jsme přijely, až když byla v osmém měsíci, tak jsme navštívily tátu, a to už asi nijak nešlo ani ukecat.“

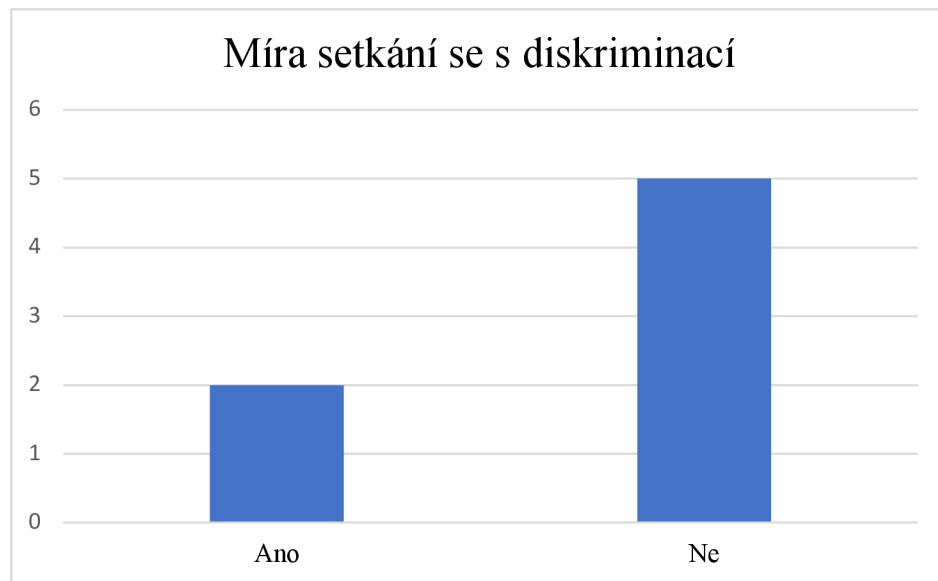
V návaznosti na tuto skutečnost se pojila i otázka podpory a pomoci ze strany rodičů při výchově. S plánováním rodičovství se pojí otázka toho, zda **rodina podpořila participanty při cestě k rodičovství**. Většina (n=5) uvádí, že ano, ačkoliv ne všichni na začátku s přijetím sexuální orientace svého dítěte souhlasili. U jedné participantky nevedlo očekávání dítěte ke zlepšení vztahu s rodiči a u jedné participantky o tom rodiče netušili. Stále se ale u většiny (n=5) respondentů okolí podílí na výchově, pomoci a podpoře, a to nejčastější formou hlídání či pomoci při výchově.

Co se týče širšího okolí, například sousedů, spolupracovníků a kamarádů, páry stejného pohlaví si spíše hlídají své soukromí. Míra otevřenosti souvisí s tím, v jakém prostředí spolu pracovníci pracují. Větší polovina (n=4) uvádí, že mají spíše **uzavřený vztah** k okolí. **Faktická matka č. 1** uvádí: „*Ted' v nové práci jsem zatím rok a nikomu jsem to neřekla a nepotřebuju to zatím sdělovat, protože to беру tak, že ta Praha (bývalé město, kde jsme bydleli) je taková tomu otevřenější, vstřícnější. A nevím, jak by na to reagovali lidi tady, dá se říct na vesnici.*“ Několik z nich (n=3) i podotýká, že zatím si užívají rodinnou pohodu a chtějí si své **dítě užívat na maximum**, proto s hlídáním vyčkávají. Co se týče pohledu sousedů, nikdo neměl žádnou negativní zkušenost, naopak například **biologická matka č. 1** tvrdí: „*Nemyslím si, že by se to nějak změnilo. Jsme vlastně bydleli v Praze, když jsem vlastně otěhotněla a tam se i malý narodil a nic jakoby zásadního. Od kolegyně jsem cítila radost, podporu, bylo to fajn. Od sousedů, tam vlastně se nám narodily děti podobně, tak třeba o 14 dní. Takže jako tam to bylo fajn.*“ Důležitým aspektem je i **podpora ze strany přátel a sousedů**, přičemž páry stejného pohlaví často oceňují, když je v jejich okolí jiný pár, který vychovává dítě zhruba ve stejném věku.

Z hlediska původní rodiny jde vidět, že ačkoliv původní rodiče sexuální orientaci dítěte nepřijmou, s odstupem času a s těhotenstvím u svých dětí mění na situaci názor. Samotný coming out je velmi složitá a citlivá záležitost. **Faktická matka č. 2** zároveň uvádí, že: „*je pro ni klíčové nepředat své negativní zkušenosti z dětství svým dětem.*“

S diskriminací či homofobním jednáním se setkali 2 participanti.

Graf 7: Setkání participantů s diskriminací

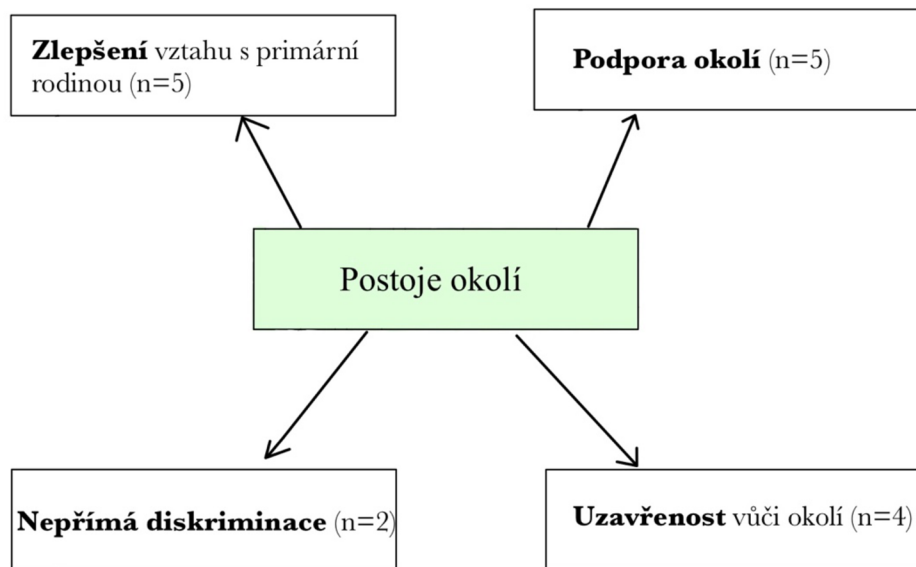

Biologická matka č. 2: „Nedávno jsme šly po ulici za ruku a lidi z auta na nás pořvávali. Třeba i v baru jednou, když mě pán shodil ze židle, když jsem řekla, že jsem tady s přítelkyní.“

Biologická matka č. 2 se přímo setkala se slovní i fyzickou agresí. **Faktická matka č. 2** zároveň uvádí, že se setkala i s odsuzujícími pohledy, když byly s partnerkou a dětmi na rodinném výletě. „Třeba jsme šly po ulici za ruku a lidi z auta na nás řvali. Když jsme byly někde na výletě se syny, kolikrát se na nás dívali lidé divně.“ Většina (n=5) z participantů se tedy nesetkala s žádnou formou diskriminace. Zároveň ale dodávají, že by nikdy nechtěli, aby se něco podobného stalo jejich dětem. **Faktická matka č. 1** uvádí: „Ne, osobně jsem se nesetkala s nějakou formou diskriminace. Nesetkala jsem se, že by se se synem jednalo nějak špatně, ale zatím je malý, to je věc, co by mě mrzela nejvíce, kdyby se to někdy stalo nějaká diskriminace.“

Zároveň ale i **faktická matka č. 2** dodává, že se často, jako pár, setkávají s **diskriminací nepřímou**, tedy s diskriminací ze strany politiky, legislativy aj.

Diagram 3: Reakce ze strany okolí na rodičovství u párů stejného pohlaví

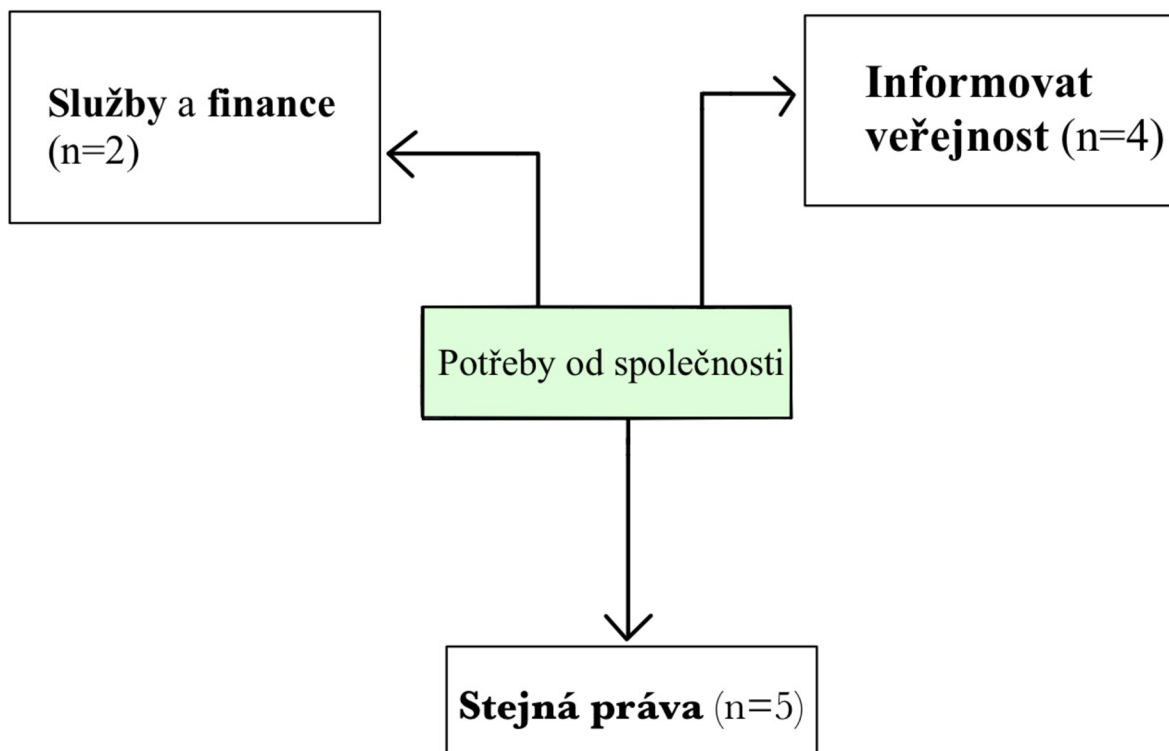

7.4 Potřeby párů stejného pohlaví a největší obavy

Potřeby párů stejného pohlaví jsou velmi silnou a diskutovanou oblastí v sociální politice. Někteří participanti uvádí, že by potřebovali, **aby byla společnost, tedy primárně laická veřejnost, lépe informovaná.** Druhou, velmi důležitou potřebou pro páry stejného pohlaví, je **zavést stejné podmínky ve službách a financích.**

Faktická matka č. 1: „*Třeba ve špitále, abych k němu mohla (k synovi) a měla přístup, postarat se. Tohle je za mě nezákladnější a mělo by se to nějak upravit.*“ Pro páry (n=5) je tedy důležité, aby například i druhý, tedy **faktický rodič, měl stejná práva.** Tedy možnost navštívit dítě v nemocnici a starat se o něj stejně tak, jako se stará biologický rodič. Se samotnou diskriminací ze strany veřejnosti se ale žádný z faktických rodičů nesetkal.

Diagram 4: Souhrn nejzákladnějších potřeb, které by participanti potřebovali od společnosti

Samotnou problematikou může být i **možnost hypotéky či společného jmění. Biologická matka č. 2:** „Problémem jsou hypotéky, majetek a tak, všechno je bráno zvlášť. Ale když chceme příspěvek na bydlení, tak to už máme najednou společný majetek. Ono to všechno jde, ale je to tak složité a stojí to tolik peněz, že to není možné.“ Jak tedy podotýká **biologická matka č. 2**, dle nich není momentální zacházení s páry stejného pohlaví ze strany legislativy fér.

Několik participantů (n=5) uvádí, že jim nejde tolik o samotné manželství, jako o **stejná práva**, jako mají heterosexuální páry. **Faktická matka č. 1** udává, že se jedná o poměrně nedůležitý aspekt: „Papíry na nějaké manželství, a tak to není zas tak podstatné k životu, ale zrovna tohle, to lékařství anebo nedej bože, kdyby se s partnerkou něco přihodilo, tak vlastně malý bude brán první cestou do domova.“

Zároveň 4 participanti uvedli, že je pro ně velmi důležité, aby byla více **informována veřejnost**. Většina veřejnosti údajně podle nich neví, proč by měly páry stejného pohlaví neustále chtít rovnoprávnost. Je tedy na místě zvednout povědomí o stejnopohlavních rodinách.

Biologický otec č. 2: „Dneska mladí, a tak už to berou jinak, už je to jako by otevřené a není to tak tabu. I vlastně v televizi se mluví o této odlišnosti, na internetu, na sociálních sítích, že. To vlastně vůbec dřív nebylo. A že se to tak dostává mezi lidi a třeba by to mohlo změnit pohled těch starších lidí na nás. To by bylo hrozně fajn. Takže bych vlastně i řekl, no ten limit je, že starší lidi to prostě neberou.“ Z této citace tedy můžeme vydedukovat, že společnost sice homosexualitu více méně akceptuje, ale s rodičovstvím u stejnopohlavních párů jsou i nadále ve společnosti problémy. Nejvíce jsou tedy pro homosexualitu mladí jedinci.

Faktická matka č. 2: „Velký problém je neinformovanost. Když člověk vysvětlí naši situaci lidem, kteří jí moc nerozumí, najednou pochopí, proč chceme rovnoprávnost. Je hodně rozdíl, jak se dívají na dvě ženské a na dva chlapy. Dvě ženy jsou třeba v pohodě, to vidíme i ve statistikách porno průmyslu. Že když jdou dva muži vedle sebe, společnost už v nich nevidí tu maskulinitu a přistupuje jinak. Určitě už ale homosexualita není tak výjimečná a určitě je to lepší v tomto. Ale pořád ještě netolerují děti.“

Zároveň i výše zmíněná citace naráží na větší toleranci ženských párů stejného pohlaví než mužských.

Je také důležité se podívat na **obavy do budoucna** ze strany rodičů stejného pohlaví. Každý uvedl, že má z něčeho obavu. Několik participantů (n=4) uvedlo, že mají největší obavy z toho, aby jejich jinakost nijak nepostihla jejich děti.

Biologický otec č. 1: „No, jako do budoucna snad, aby to neodnesla dcera nějak. To by nebylo hezké.“ Většinou se i objevovaly výroky spojené s možnou šikanou a diskriminací dítěte ve škole či mezi kamarády.

Jedna participantka ale uvádí, že nemá z ničeho obavu.

Biologická matka č. 1: „Jednáme spolu se vším narovinu, upřímně a myslím si, že jako z obou stran má lásky a lásky, že jako nebude potřeba si nikdy nahrazovat nebo shánět.“

Dvě participantky zároveň vyjádřily obavu ze strany politiky a legislativy.

Biologická matka č. 2: „Že se to zvrtně a třeba opravdu vyhraje Aliance pro rodinu a že nás to zničí a posune se to dozadu. Důležité je, aby se za nás ta společnost postavila.“

Faktická matka č. 2: „Že třeba něco zakotví do Ústavy proti nám, jak se to děje v Polsku s LGBT zónami.“

8 Výsledky analýzy a zodpovězení výzkumných otázek

Otázka **partnerství u párů stejného pohlaví** potvrzuje, že pro páry stejného pohlaví je rodinné fungování **stěžejním pilířem**.

Tabulka 8: Odpovědi na první výzkumnou otázku

Důležitost rodiny	Všichni ve svém životě považují za nejdůležitější rodinu, zázemí a zabezpečení rodiny (N=7).
Postoj k partnerství	Partnerství je bráno seriózně a zvažují se všechny aspekty rozhodování společně (N=7).
Postavení rodiny v životě	Ačkoliv původní rodina nemusí být pro jedince nejdůležitější, sekundární rodina je (N=7).

Bezesporu můžeme tedy určit, že rodina se maximálně snaží zajistit blaho a zázemí pro dítě a zvažuje všechny možné aspekty, které by mohly ovlivnit výchovu dítěte negativně. Participanti považují rodinu za **stěžejní pilíř a smysl života**. Z rozhovorů nebylo prokázáno, že by dítě nějak strádalo či že by jej rodiče nezahrnovali dostatečnými materiálními či emocionálními podněty.

Druhá výzkumná otázka se zaměřuje na **rodičovství a tematiku rodinného fungování**, přičemž páry stejného pohlaví řeší řadu podobných situací jako páry opačného pohlaví, tedy například zázemí a finanční situaci. Zároveň se ale setkávají s problematikou rozhodováním se, jakou cestou rodičovství se vydat, která je už tak v jejich případě značně omezená

Tabulka 9: Odpovědi na druhou výzkumnou otázku

Vztah k dětem	Všichni participanti souhlasili s možností mít dítě se svým partnerem s ohledem na složitost situace (N=7). Téměř polovina participantů plánuje další dítě (n=4), tentokrát bude faktický rodič biologickým.
Cesta k rodičovství	Páry většinou volí nejsnazší dostupnou cestu k dosažení rodičovství (n=4).

Postoj k rodičovství	I přes negativní přijetí původní rodinou, je potřeba rodičovství silná (n=5) .
-----------------------------	---

Rodinné fungování u párů stejného pohlaví je primárně ovlivněno **složitostí a právním aspektem** dosažení rodičovství. Mezi další složitosti spadá například: neznalost situace, náročnost, finanční hledisko a rozhodnutí, jakou cestu k dosažení rodičovství zvolit.

Z výsledků je patrné, že páry stejného pohlaví dítě doopravdy chtějí, a ačkoliv je samotná cesta náročná, pečlivě zvažují všechny aspekty tak, aby **dítě nestrádalo** a mělo **dostatek materiálních i emocionálních podnětů**. **Postoje k rodičovství** zůstávají u párů stejného pohlaví i přes narození dítěte nadále **pozitivní** a několik z nich zvažuje mít další dítě.

Třetí výzkumná otázka zahrnovala **postoje veřejnosti**.

Tabulka 10: Odpovědi na třetí výzkumnou otázku

Diskriminace, homofobní jednání	Páry spíše trápí nepřímá diskriminace ze strany legislativy (n=2).
Otevřenost vůči okolí	Páry mají spíše uzavřený vztah vůči okolí a preferují své soukromí (n=4).
Přijetí/odmítnutí původní rodinou a okolím	Přijetí/odmítnutí původní rodinou může mít v budoucnu vliv na otevřenost vůči okolí (n=5) .

S diskriminací či homofobním jednáním se většinou páry stejného pohlaví nesetkávají. Tento jev může být odůvodněn tím, že si páry stejného pohlaví chrání své soukromí a nejsou příliš otevřené vůči okolí. Můžeme najít i souvislost mezi tím, že páry se v životě nesetkaly s homofobním jednáním ani s diskriminací, ale s **nepřijetím sexuální orientace u původní rodiny** zkušenost mají. To vede jedince k **větší uzavřenosti a obezřetnosti**.

Zároveň se ale **konstelace u původní rodiny mění s příchodem dítěte do rodiny párů stejného pohlaví**.

Poslední, čtvrtá výzkumná otázka, se týkala možných **potřeb párů stejného pohlaví**

Tabulka 11: Odpovědi na čtvrtou výzkumnou otázku

Potřeby párů stejného pohlaví ze strany společnosti	Pochopení situace a informovanost o jinakosti (n=4). 4 participantí mají zároveň obavy do budoucna .
Potřeby párů stejného pohlaví ze strany legislativy	Stejná práva pro všechny (n=5). Stejná práva pro faktické/sociální rodiče (n=5).
Potřeba registrovaného partnerství	Potřeba registrovaného partnerství klesá (n=4).

Stěžejním aspektem pro páry stejného pohlaví je možnost mít **stejná práva**, jako mají páry opačného pohlaví. Mezi ty se pojí možnost **dosažení na hypotéku, možnost rodičovství legální cestou či akceptace faktického rodiče** jako právoplatného rodiče a poskytnout mu stejná práva, jako má rodič biologický.

Důležitým aspektem je vnést veřejnosti rodičovství párů stejného pohlaví do povědomí a snažit se o to, aby bylo bráno pozitivně a s určitým respektem.

9 DISKUSE

Stěžejním bodem této bakalářské práce je poskytnout veřejnosti pohled na situaci jinakosti ze strany párů stejného pohlaví, které vychovávají děti. Cílem je zmapovat potřeby a postoje k párům stejného pohlaví a rodičovství v České republice z pohledu párů stejného pohlaví, tedy poskytnout přehled potřeb, které stejnopohlavní páry vyžadují. Zároveň se zaměřuji na otázky rodičovství, cesty k rodičovství, přijetí či nepřijetí okolím s možnou diskriminací a homofobním jednáním.

9.1 Výsledky výzkumu

Páry stejného pohlaví tedy řeší řadu podobných situací jako páry opačného pohlaví, tedy například zázemí a finanční situaci. Zároveň se ale setkávají s problematikou rozhodováním se, jakou cestou rodičovství se vydat, která je už tak v jejich případě značně omezená. Stejně tak se setkávají i s problematikou dosažení hypotéky, kdy se jejich příjem nepočítá jako společný. Jeden z párů uvádí, že na hypotéku u párů stejného pohlaví lze dosáhnout, ale daný krok skýtá řadu papírování a finance navíc, tudíž od tohoto kroku raději ustupují. Zároveň můžeme vidět, že u mužských párů stejného pohlaví je samotná cesta náročnější, a to jak po psychické, tak po finanční stránce. Z výše uvedeného textu je zřejmé, že páry stejného pohlaví se kvalitně připravují na rodičovství, a dokonce samotní účastníci tvrdí, že páry stejného pohlaví nabízí mnohem kvalitnější výchovu a péči, protože dítě doopravdy chtějí a váží si ho. Rodinné fungování tedy může být daleko obtížnější než u párů opačného pohlaví z důvodu výše zmíněných rizik, jako například dosažení na hypotéku, ale z výsledků je patrné, že stejnopohlavní rodiny dítě velmi chtějí a jsou ochotni jim poskytnout maximální možnou podporu a zázemí jak ze strany materiální, tak ze strany emocionální. Pro páry stejného pohlaví je rodina základním pilířem a znamená pro ně nedílnou součást života. Jelikož nejsou prokázány žádné výzkumy, které by negativně pohlížely na výchovu jedince ve stejnopohlavní rodině, není potřeba se obávat, že by rodiny stejného pohlaví neposkytly svému dítěti adekvátní dětství a dospívání. Můžeme tedy konstatovat, že rodina stejného pohlaví se dle definice neliší od rodin opačného pohlaví, tedy obě rodiny by měly zajistit základní materiální a emocionální potřeby, jak již uvádí de la Rosa (2017).

Délka rozhodování se mít dítě může být v porovnání s heterosexuálními páry dosti matoucí, jelikož pro páry stejného pohlaví je to mnohem složitější proces. Zároveň ale můžeme vidět (viz. výše zmíněné aspekty), že jejich účastníci berou zodpovědně a zvažují všechny aspekty, které by mohly být do budoucna pro rodinu problematické. Proto lze usoudit, že dítě nebude nikterak strádat a bude o něj kvalitně pečováno, jak již uvádí ve svém výzkumu Muñoz-

Martínez (2016). Stejnopohlavní rodiny zvažují všechny aspekty a možná rizika, která mohou potkat jejich děti. Snaží se zajistit dítěti optimální výchovu a péči.

Z výsledků můžeme posoudit, že nejčastější formou u ženských participantek stejného pohlaví je dárcovství a u mužů se jedná o formu náhradního mateřství. Limitem může být i fakt, že se výzkumu zúčastnili pouze dva participanté mužského pohlaví, tudíž nemohu posoudit, zda se jedná o většinou vybranou cestu rodičovství u mužských párů stejného pohlaví.

Postoje k dětem jsou ale ze strany rodičů velmi pozitivní, a to i s narozením dítěte. Muži z interview ale oproti ženám tvrdili, že další dítě už neplánují kvůli finanční náročnosti a složitosti daného procesu. Ženy z interview naopak potvrdily, že další dítě plánují, ale tentokrát bude biologickou matkou matka, která je k prvnímu dítěti faktickou matkou.

Nešporová (2021) ve svém výzkumu uvádí, že párům stejného pohlaví vadí nepřijetí rodiny jako takové, či nepřijetí jednoho z partnerů, který se na rodičovství podílí. Z mého výzkumu vyplynulo, že páry stejného pohlaví se neseťkaly s možným nepřijetím faktického rodiče ze strany společnosti. Pro páry stejného pohlaví je důležitější, aby v budoucnu nestrádalo jejich dítě, než aby byli přijati jako rodina. Faktický rodič bývá často osloven jménem s přidaným oslovením „mami“. Některé děti přidávají i oslovení „teto“ či používají jen jméno. Tento aspekt může být zároveň i limitem, jelikož může dítě oslovit faktickou matku „teto“, a okolí se může na základě toho domnívat, že se jedná o tetu dítěte, nikoliv o faktickou matku.

Co se týče přijetí sexuality můžeme konstatovat, že několik participantů nemělo dobrou zkušenost s coming outem v původní rodině. Většinou se ale jednalo o nepřijetí pouze rodiče z jedné strany, tudíž většina měla minimálně podporu z druhé strany. Z výsledků je ale patrné, že se s narozením dítěte do stejnopohlavní rodiny se rodinná konstelace a samotné postoje rodičů mohou změnit. Z mého pohledu se může jednat o situaci, kdy původní rodina s příchodem dítěte do rodiny párů stejného pohlaví pochopí, že se nejedná o experimentování ze strany jejich dítěte, ale o vážnou situaci. Fakt, že řada participantů se neseťkala s přímou ani žádnou jinou formou diskriminace může být ale zkreslen tím, že si většina chrání své soukromí (viz. výše). Na tento fakt zároveň upozorňuje i Kutálková (2015), která zmiňuje, že vůči předchozím negativním zkušenostem si svoji jinakost nechávají páry stejného pohlaví pro sebe a nejsou až tak otevřeni vůči veřejnosti. Tato nejistota vůči okolí může, dle mého názoru, souviset s coming outem a možným přijetím či nepřijetím původní rodinou, jelikož řada participantů se neseťkala s formou diskriminace v širším okolí a zároveň nejsou okolí otevřeni, tudíž se může jednat právě o nepřijetí původní rodinou v minulosti. Formu diskriminace berou

i páry z hlediska legislativy a politických stran, převážně se tedy jedná o formu nepřímé diskriminace, kterou berou některé páry závažněji než možnou diskriminaci širšího okolí.

Důležitým aspektem je i podpora ze strany přátel a sousedů, přičemž páry stejného pohlaví často oceňují, když je v jejich okolí jiný pár, který vychovává dítě zhruba ve stejném věku.

Mnoho organizací, jako například Jsme fér či Amnesty International v dnešních dnech zmiňuje to, že páry stejného pohlaví chtějí manželství pro všechny. Burešová (2021) uvádí, že se v minulosti nepočítalo s velkým zájmem o registrované partnerství. Zároveň statistiky z online Žurnálu UP (2022) poukazují, že zájem o registrované partnerství neroste. Z výsledků v empirické části také můžeme posoudit, že registrované partnerství, ani manželství není pro páry stejného pohlaví stěžejním pilířem, jak je často prezentováno. V jednom z rozhovorů bylo řečeno, že registrované partnerství je samo o sobě zvláštní pojem, jelikož samotný participant si pod pojmem registrace představí například registraci vozidla, tedy ve finálním výsledku registrované partnerství vyzní, jako kdyby byly páry stejného pohlaví věci a ne lidi. Zároveň pro páry stejného pohlaví v mém výzkumu není stěžejním pilířem manželství ani registrované partnerství. Důležité je tedy získat stejná práva, jako mají heterosexuální páry, tedy možnost hypotéky, možnost stejných práv vůči dětem a možnost zvýšení povědomí mezi laickou veřejností o párech stejného pohlaví. Zároveň se páry stále obávají o bezpečí svých dětí v budoucnu a o možnou šikanou, která by se mohla projevit ze strany dalších dětí, které vyrůstají právě v heterosexuální rodině, což ve svém výzkumu zmiňuje i Nešporová (2021).

9.2 Metodologické aspekty

Samotná empirická část byla provedena formou polostrukturovaného interview se 7 participanty, z toho 5 bylo žen a 2 byli muži ve věkovém rozmezí 24-39 let. Interview byly nahrávány a následně přepsány formou doslovné transkripce. Po přepisu byla nahrávka smazána. Empirická část byla následně zpracována formou tematické obsahové analýzy.

9.3 Silné stránky a limity práce

První limit můžeme spatřovat v nerovnoměrném zastoupení mužů, což může být podmíněno situací, kdy pro ženy stejného pohlaví je cesta dosažení rodičovství jednodušší než pro muže stejného pohlaví. Zároveň tento fakt dokládá APA (2005), která uvádí, že samotný mužský vzorek je v této situaci poměrně těžko sehnatelný. Řada potencionálních participantů mužského pohlaví zapojení do výzkumu odmítla či nereagovala na žádost vůbec. Nejistotu zapojit se do výzkumu může tedy ovlivňovat fakt, že participanté mají strach z různých předsudků a možné diskriminace, jak již uvádím v teoretické části (Linville, n.d.). Samotné ženy byly více nadšené

se zapojením se do výzkumu, více otevřené a sdílné než muži. Za tímto může stát právě i výše zmíněná možnost, že pro ženy je dosažení těhotenství lehčí cesta než pro muže, tudíž se muži mohou bát mluvit o dané situaci. Druhým limitem může být i volba participantů primárně z mého okolí, tedy Zlínského kraje, která, jak již jsem zmínila, může být ovlivněna mými známými a bydlením v témže kraji. Je možné, že by celý pohled na situaci byl jiný, jelikož i participanté, kteří bydleli chvíli v Praze tvrdí, že hlavní město je jejich jinakosti otevřenější, než může být například vesnice či menší město.

9.4 Návrhy na další směřování výzkumu

Stěžejním bodem do budoucna je informovat veřejnost o situacích, kterým páry stejného pohlaví musí čelit, s jakými problémy musí jednat a jaká mají či nemají práva. Z výsledků vyplynulo, že přátelé participantů často ani nevědí, proč páry stejného pohlaví usilují o rovnoprávnost. Pokud je jim ale situace vysvětlena a jsou obeznámeni s tím, čím musí páry stejného pohlaví procházet, přestanou se divit. Páry stejného pohlaví požadují, jak jsem již zmínila v předchozím odstavci, primárně stejná práva, jako mají páry opačného pohlaví. Mezi tato práva by spadalo například právo mít dítě jednodušší a zároveň jít legální cestou, než je tomu v současnosti. Dalším právem by bylo, aby i faktický rodič mohl rozhodovat a starat se o dítě v době nepřítomnosti biologického rodiče. Důležité je pro participanty, aby dítě v případě smrti biologického rodiče nepřišlo i o faktického rodiče, jelikož by dítě z hlediska legislativy bylo svěřeno do péče buď rodičům pozůstalého rodiče, nebo by bylo umístěno do dětského domova.

Důležitý je i aspekt, že za posledních několik let se hojně mluví o sexuální orientaci, která již není tabu, ale o rodičovství mezi páry stejného pohlaví se i nadále nemluví. Někteří participanté tvrdí, že jim to připomíná dobu, kdy byla jiná sexuální orientace nemístným tématem, ale pevně doufají, že s odstupem času začne veřejnost přijímat i tento aspekt a rodičovství u párů stejného pohlaví se dostane více do povědomí veřejnosti a bude brána pozitivně a s určitým respektem.

10 ZÁVĚR

Bakalářská práce „Cesty k rodičovství a psychosociální aspekty fungování stejnopohlavních rodin“ se zaměřuje na uvedení do problematiky stejnopohlavních rodin, na cesty rodičovství a psychosociální aspekty stejnopohlavních rodin. Jedná se tedy primárně o otázky partnerství, rodičovství, rodičovství u párů stejného pohlaví, rodinného fungování a postojů veřejnosti ke stejnopohlavním rodinám a homosexualitě.

Bakalářská práce si klade za cíl zmapovat potřeby a postoje k párům stejného pohlaví a rodičovství v české společnosti z pohledu párů stejného pohlaví a zároveň tak poskytnout společnosti pohled na stejnopohlavní rodiny z jejich úhlu pohledu a poskytnout veřejnosti informace o jejich potřebách a postojích. Samotný cíl byl naplněn formou polostrukturovaných interview se 7 participanty, kteří vychovávají dítě. Participantům byl předložen anamnestický dotazník, informovaný souhlas a následně proběhlo interview, které obsahovalo 9 otázek a 9 podotázek.

Ze samotných odpovědí vyplynulo, že páry stejného pohlaví se na rodičovství připravují s daleko větším časem než heterosexuální páry. Zároveň se maximálně snaží zajistit blaho a zázemí pro dítě a zvažují všechny možné aspekty, které by mohly ovlivnit výchovu dítěte negativně. Participanti považují rodinu za stěžejní pilíř a smysl života. Z rozhovorů nebylo prokázáno, že by dítě nějak strádalo či že by jej rodiče nezahrnovali dostatečnými materiálními či emocionálními podněty.

Důležitým aspektem je také rozšířit povědomí mezi laickou veřejnost a seznámit okolí s důvody, proč páry chtějí rovnoprávnost a proč mohou být i páry stejného pohlaví plnohodnotnými rodiči.

Často se můžeme setkat s tvrzením, že páry stejného pohlaví požadují primárně právo na manželský svazek. Participanti ale uváděli, že to není jejich hlavní prioritou, protože se bez manželského svazku mohou obejít. Důležitější jsou pro ně zásadní práva jako: snazší dosažení rodičovství a hypotéky, dále také přijetí faktického rodiče či přijetí samotné jinakosti okolím.

Tato práce může pozitivně ovlivnit názor veřejnosti na rodičovství stejného pohlaví a ukázat, že stejnopohlavní rodiny nabízejí kvalitní prostředí a podněty k výchově dětí. Zároveň může společnost pochopit blíže situaci, se kterou se páry stejného pohlaví setkávají a postavit se na jejich stranu.

SOUHRN

Tato bakalářská práce s názvem „Cesty k rodičovství a psychosociální aspekty fungování stejnopohlavních rodin“ se zaměřuje na zmapování potřeb a postojů k párům stejného pohlaví a rodičovství v české společnosti právě z pohledu párů stejného pohlaví. Pohnutkou pro psaní této bakalářské práce byla znalost tématu, rodinný vztah a sympatie s páry stejného pohlaví. Stěžejním bodem je poskytnout veřejnosti jiný pohled na stejnopohlavní rodiny a zároveň veřejnost seznámit s možnými potřebami a postoji k nynějším situacím týkajících se párů stejného pohlaví. V práci se odkazují primárně na díla a výzkumy psané českými autory, jelikož se i tato práce zaměřuje na postoje stejnopohlavních rodin v České republice. Nejčastěji se tedy jedná o Kutálkovou (2015), Poláškovou (2009), Nešporovou (2021) a Burešovou (2021). Ze zahraničních prací se jedná například o studie, které provedla APA (2005) či Golombok et al., (1983).

V teoretické části práce se zaměřuji na samotné uvedení do problematiky stejnopohlavních rodin, na cesty k rodičovství a psychosociální aspekty stejnopohlavních rodin. Jedná se tedy o otázky partnerství, rodičovství, rodičovství párů stejného pohlaví, rodinného fungování a postojů veřejnosti ke stejnopohlavním rodičům a homosexualitě. V první kapitole se zaměřuji na terminologii, která se týká homosexuality, rodičovství u párů stejného pohlaví, coming outu aj. Dále zde zmiňuji stručnou historii a známé výzkumy jak u nás v České republice, tak i ve světě. Druhá kapitola je zaměřena na specifika stejnopohlavních párů, tedy na možné cesty rodičovství, přičemž u mého výzkumného souboru se jednalo o dárčovství ze strany žen a o náhradní mateřství ze strany mužů. Dále se kapitola zaměřuje na výchovu dítěte a samotnou identitu dítěte vyrůstajícího ve stejnopohlavní rodině, přičemž zmiňuji důležité výzkumy, které potvrzují, že dítě v rodině párů stejného pohlaví nestrádá. Třetí kapitola zahrnuje otázky psychosociálních aspektů, tedy potřeby párů stejného pohlaví, postoje veřejnost k párům stejného pohlaví, právní aspekty a možnou diskriminaci a homofobní jednání, se kterými se mohou páry stejného pohlaví setkat.

V rámci empirické části jsem se rozhodla ověřit, zda jsou dané potřeby a postoje, o kterých se zmiňují odborníci doopravdy u párů stejného pohlaví důležité a jak na danou problematiku nahlíží samotné páry. Samotná empirická část probíhala formou polostrukturovaného interview se sedmi participanty, kteří žijí s jedincem stejného pohlaví v partnerském vztahu a vychovávají společně dítě, popř. děti. Participantům byl nejprve předložen anamnestický

dotazník ke zjištění sociodemografických údajů a informovaný souhlas. Před samotným sběrem dat byla provedena pilotní studie na ženském páru stejného pohlaví. Jejich odpovědi byly také začleněny do finálních výsledků. Samotné interview obsahovalo 9 otázek a 9 podotázek. Odpovědi byly následně přepsány formou doslovné transkripce a následně zpracovány pomocí obsahové analýzy.

Samotní participanti jsou ve věkovém rozmezí 24-39 let, přičemž celkový průměr je 30,42857 let. Nejmladším participantem je žena, která má 24 let a nejstarší žena má 39 let. Průměrný věk u mužů je 33 let. U dětí se jedná o průměrný věk 3,416667, kdy nejmladší dítě má 2 roky a nejstarší 5 let. 2 participantky mají 2 děti a 5 participantů má 1 dítě. Z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání středoškolské vzdělání bez maturity má jedna participantka, která si ale dálkově dodělává maturitu. Dva jedinci mají středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou, dva participanty mají vyšší odborné vzdělání a dva participanty jsou vysokoškoláci. Nikdo z participantů nemá jako nejvyšší dosažené vzdělání základní vzdělání nebo základy vzdělání. Žádný z participantů není věřící. Jeden z participantů ale tíhne k buddhismu a jeden věří, že něco existuje. Zároveň ale nebylo ani u jednoho z participantů prokázáno spojení víry s orientací.

Z výzkumu lze potvrdit, že páry stejného pohlaví mohou být plnohodnotnými rodiči a vychovávat své dítě stejně dobře, jako páry opačného pohlaví. Při přípravě mít dítě jsou pečlivě zváženy všechny aspekty jako zázemí, finance a přijetí dítěte ze strany okolí. Mimo jiné si většina párů udržuje vlastní soukromí a úzký kruh přátel, tudíž se snaží zaručit dítěti milující a podporující prostředí. Z výzkumu vyplývá, že páry stejného pohlaví toužící po dítěti zahrnují dítě láskou a péčí na rozdíl od častých párů opačného pohlaví, které o dítě v řadě případů nejeví zájem. Všechny tyto děti byly děti „chtěné“ a rodiče si uvědomují, do jakého prostředí dítě přivedou a snažili se na příchod dítěte co nejlépe připravit. Častokrát museli ale čelit nepochopení svých rodičů s volbou, jakou zvolili.

Mnoho participantů měla problematický coming out v rodině, tudíž se snaží, aby dítě bylo přijato a aby rodiče nepřenašeli své negativní zkušenosti na dítě. Zajímavým bodem může být i situace, kdy původní rodiče homosexuálně orientovaného jedince nepřijmou jeho orientaci dobře, ale s příchodem dítěte do rodiny může nastat u původní rodiny zpětné přijetí sexuality i pozitivnější náhled na danou problematiku.

Páry mají primárně strach z nepřijetí dítěte, nikoliv rodiny jako takové. Řada participantů uvedla, že má strach z toho, jak na jejich jinakost budou reagovat ostatní děti. Na výchově dítěte u párů stejného pohlaví se zároveň podílí i rodina a přátelé, tudíž dítě získává možné

vzory i z jejich strany. Důležitá je i potřeba opory a jistoty, kterou stejnopohlavní rodiče poskytují svým dětem, zejména pokud oni sami neměli dobré přijetí a adekvátní dětství.

Důležitým bodem je i otázka diskriminace, kdy páry uvádějí, že se spíše setkávají s diskriminací ze strany legislativy, kdy jim nejsou umožněna stejná práva, jako mají heterosexuální páry. Poměrně matoucí pro veřejnost může být trend, že páry stejného pohlaví požadují manželství, ale laická veřejnost si pod tímto pojmem pravděpodobně nedokáže představit, co by tím páry stejného pohlaví vyřešily. Zároveň je pro páry stejného pohlaví mnohem důležitější ustanovit stejná práva než samotný svazek manželský jako takový. Pro páry je velmi důležité zajistit si možnost řešení financí, tedy dosáhnout na hypotéku bez rozdílu faktu, že se jedná o pár stejného pohlaví, nikoliv opačného. Zároveň požadují snadnější a legální cestu k rodičovství, která v České republice stále není právně ukotvena.

Společnost již došla do bodu, kdy není tabu mluvit o sexuální orientaci, jako tomu bylo doposud. Většina participantů zároveň doufá, že s časem přijde i prostor pro rodičovství u párů stejného pohlaví a společnost se posune tímto směrem a dá možnost párům stejného pohlaví mít stejná práva jako tomu mají páry opačného pohlaví. Proto je, dle mého názoru, důležité seznámit blíže veřejnost s problémy, kterým páry stejného pohlaví čelí a postavit se tak na jejich stranu.

SEZNAM LITERATURY

- American Academy of Pediatrics. (2021, 6. března). *Coming Out: Information for Parents of LGBTQ Teens*. healthychildren.org. <https://healthychildren.org/English/ages-stages/teen/dating-sex/Pages/Four-Stages-of-Coming-Out.aspx?nfstatus=401&nftoken=00000000-0000-0000-0000-000000000000&nfstatusdescription=ERROR%3A+No+local+token&nfstatus=401&nftoken=00000000-0000-0000-0000-000000000000&nfstatusdescription=ERROR%3a+No+local+token>.
- American Psychological Association. (2005). *Lesbian & Gay Parenting. Committee on Lesbian, Gay and Bisexual Concerns*. Committee on Children, Youth, and Families. Committee on Women in Psychology. <https://www.apa.org/pi/lgbt/resources/parenting-full.pdf>.
- American Psychological Association. (2022, červen). *Resolution on Appropriate Affirmative Responses to Sexual Orientation Distress and Change Efforts*. <https://www.apa.org/about/policy/sexual-orientation>.
- Anton, B. S. (2010). Proceedings of the American Psychological Association for the legislative year 2009: Minutes of the annual meeting of the Council of Representatives and minutes of the meetings of the Board of Directors. *American Psychologist*, 65, 385–475. doi:10.1037/a0019553.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. 10.1191/1478088706qp063oa
- Burešová, K. (2021). *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Sociologický ústav AV ČR.
- Cameron, P., & Cameron, K. (1996). Homosexual Parents. *Adolescence*, 124(31), 757. <https://www.proquest.com/openview/67bcdd654b9a3faae8a46316fa0d4fcd/1?pq-origsite=gscholar&>.
- Clarke, V. (2002). Sameness and difference in research on lesbian parenting. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 12(3), 210–222. <https://doi.org/10.1002/casp.673>.
- Čadová, N. (2020). *Postoje českých občanů k partnerství, manželství a rodičovství – úmor 2020* [Tisková zpráva]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR.

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5175/f9/ov200325.pdf.

- Česká tisková kancelář. (2021). *Osvojení dětí v rámci registrovaného partnerství možné nebude. Ústavní soud odmítl zrušit část zákona, která to blokuje*. Hospodářské noviny. <https://domaci.hn.cz/c1-66955400-osvojeni-deti-v-ramci-registrovaneho-partnerstvi-mozne-nejde-ustavni-soud-odmitl-zrusit-cast-zakona-ktera-to-blokuje>.
- de la Rosa, D. L., & Montalbán Peregrín, F. M. (2017). The social construction of homoparentality: academia, media, and expert discourse. *Anales de Psicología*, 33(1), 82-92. <https://doi.org/10.6018/analesps.33.1.225791>.
- Farr, R. H. (2017). Does parental sexual orientation matter? A longitudinal follow-up of adoptive families with school-age children. *Developmental Psychology*, 53(2), 252–264. <https://doi.org/10.1037/dev0000228>.
- Fergusson, A., & Fergusson, L. (2023, 2. března). *LGBTQ+ Travel Safety – 203 Best & Worst Countries Ranked (2022)*. Asher & Lyric. <https://www.asherfergusson.com/lgbtq-travel-safety/>.
- Fiala, J. (2017, 23. září). *V Evropě roste podpora manželství pro všechny*. Jsme fér. <https://www.jsmefer.cz/evropa>.
- Golombok, S., Spencer, A., & Rutter, M. (1983). Children in lesbian and single-parent household. Psychosexual and psychiatric appraisal. *Journal of Child Psychology & Psychiatry & Allied Disciplines*, 24(3), 551-572. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1983.tb00132.x>.
- Golombok, S. (2015). Modern families: Parents and children in new family forms. *Journal of GLBT Family Studies*, 12(1), 111-113. <https://doi.org/10.1080/1550428x.2015.1103140>.
- Gross, M. (2006). Homoparentality: The Value of a Reduced Emphasis on Biological Parenthood in Family Composition. *Cairn.Info*, 28(4), 73-81. <https://doi.org/10.3917/cite.028.0073>.
- Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum*. Portál.
- *Jak se rodí děti do duhových rodin*. (2019, 22. prosince.). Dva Tátové. <https://www.dvatatove.cz/blog/jak-se-rodí-děti-duhove-rodiny/>.
- Knight, K. W., Stephenson, S. E., West, S., Delatycki, M. B., Jones, C. A., Little, M. H., Patton, G. C., Sawyer, S.M., Skinner, S. R., Telfer, M. M., Wake, M., North, K. N., & Oberklaid, F. (2017). The kids are OK: It is discrimination not same-sex parents that

- harms children. *Medical Journal of Australia*, 207(9), 374-375. <https://doi.org/10.5694/mja17.00943>.
- Kozubík, J., & Mertin, V. (n.d.). *Názory odborníků a odbornic k výchově dětí dvěma matkami nebo dvěma otci*. Jsme fér. https://www.jsmefer.cz/nazory_odborniku#stanovisko-ceskych-odborniku.
 - Kutálková, P. (2015). *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Prague Pride.
 - *LGBTI+ V České republice*. (n.d.). Amnesty International. <https://www.amnesty.cz/lgbti/v-cr>.
 - *LGBTI+ ve světě*. (n.d.). Amnesty International. <https://www.amnesty.cz/lgbti/diskriminace-ve-svete>.
 - Linville, D. (n.d.). *Same Sex Parents and Their Children*. American Association for Marriage and Family Therapy. https://aamft.org/Consumer_Updates/Same-sex_Parents_and_Their_Children.aspx.
 - Manning, W. D., Fetto, M. N., & Lamidi, E. (2015). Child Well-Being in Same-Sex Parent Families. Review of Research Prepared for American Sociological Association Amicus Brief. *Popul Res Policy Rev.* 33(4), 485-502. <https://doi.org/10.1007/s11113-014-9329-6>.
 - *Manželství pro všechny. Je to fér*. (n.d.). Amnesty International. <https://www.amnesty.cz/lgbti/je-registrovane-manzelstvi-fer>.
 - Miller, B. G., Kors, S., & Macfie, J. (2017). No differences? Meta-analytic comparisons of psychological adjustment in children of gay fathers and heterosexual parents. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 4(1), 14–22. <https://doi.org/10.1037/sgd0000203>.
 - Miovský, M. (2009). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada.
 - Mišovič, J. (2019). *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Slon.
 - Muñoz-Martínez, A. M. (2016). Socio-emotional development of children of same-sex parents: achievements and future lines of research. *Divers.: Perspect. Psicol.* 12(2), 295-300. <http://www.scielo.org.co/pdf/dpp/v12n2/v12n2a10.pdf>.
 - Nakonečný, M. (n.d.). Sociologická encyklopedie. *Sociologický ústav AV ČR*. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Homosexualita>.
 - Nešporová, O. (2021). *Homoparentální rodiny*. Praha: VÚPSV.

- Petrušek, M. (1996). *Velký sociologický slovník*. Praha.
- Polášková, E. (2009). *Plánovaná lesbická rodina*. Brno: Masarykova univerzita.
- Prague Pride. (2016). *Duhové rodiny v systému náhradní rodinné péče: Příručka pro pracovníky*pracovnice v oblasti sociálně-právní ochrany dětí*.
<https://www.praguepride.cz/cs/kdo-jsme/media-download/publikace/85-duhove-rodiny-v-systemu-nahradni-rodinne-pece/file>.
- Rambousková, B. (2021). *Tátové Martin a Filip: Požadavky na pěstouny jsme plnili jako dvojice, dál už nás úřady jako rodinu neuznávají*. Jsme fér.
https://www.jsmefer.cz/pribeh_gay_pestouni.
- Rocella, M. (2005). Children of homoparental families: psychological and sexual development. *Europe PMC*, 57(2), 73-82. <https://europepmc.org/article/med/15985999>.
- Rosa, J. M., & Pessôa, L. F. (2019). Gay men parenthood and the parenting system. *Interacao em Psicologia*. 23(2), 157-166. <https://doi.org/10.5380/psi.v23i02.54847>.
- *Rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím*. (n.d). Jsme fér.
<https://www.jsmefer.cz/rozdily>.
- Sloboda, Z. (2016). *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Pasparta.
- Sloboda, Z. (2020). *Známé neznámé registrované partnerství: Statistiky registrovaných partnerství v Česku po 14 letech*. Sociologický ústav AV ČR.
- Sloboda, Z. (2021). *Rodičovství leseb, gayů, párů stejného pohlaví – rozmanitost a nejistota*. Fakulta umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně.
- *Slovníček pojmů spojený s LGBTQI+*. (n.d). Amnesty International.
<https://www.amnesty.cz/lgbti/slovnicek-pojmu>.
- Sobotková, I. (2012). *Psychologie rodiny*. Portál.
- Sokolová, V. (2004). "A co děti?...": *Gay a lesbické rodičovství*. ABC feminismu.
https://www.researchgate.net/publication/323425130_%27A_co_deti%27_Gay_a_lesbi_cke_rodicovstvi.
- *Postoje odborníků a odbornic k výchově dětí dvěma matkami nebo dvěma otci (n.d)*. Jsme fér.
https://assets.nationbuilder.com/themes/58f3c55578b8e25d5e000000/attachments/original/1613568827/Brozura_Postoje_odborniku_a_odbornic_2020.pdf?1613568827.
- Tasker, F., & Golombok, S. (1995). Adults raised as children in lesbian families. *American Journal of Orthopsychiatry*, 65(2), 203-215.
<https://doi.org/10.1037/h0079615>.

- Turčan, P., Pokorný, P., Kvintová, J., & Sigmund, M. (n.d.). *České lesbické ženy, touha po rodičovství a její naplnění – vývojové trendy v čase*. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovy. <https://www.planovanirodiny.cz/sbornik-2017/69-ceske-lesbicke-zeny-touha-po-rodicovstvi>.
- Výrost et al., (2019). *Sociální psychologie: Teorie, metody, aplikace*. Grada.
- Waaldijk, K. (2002). Cestou malých změn: jak se v Nizozemí prosadilo manželství partnerů téhož pohlaví. *Sborník prací Fakulty sociálních studií brněnské univerzity sociální studia*, 7, 153-172. <https://docplayer.cz/16907966-Cestou-malych-zmen-jak-se-v-nizozemi-prosadilo-manzelstvi-partneru-tehoz-pohlavi.html>.
- Wainright, J. L., Russell, S. T., & Patterson, Ch. J. (2004). Psychosocial Adjustment, School Outcomes, and Romantic Relationships of Adolescents With Same-Sex Parents. *Society of Research in Child Development*, 75(6), 1886-1898. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00823.x>.
- *Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů*. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101>.
- Žurnál UP. (2022, 16. srpen). *Ani praktické, ani oblíbené – už 16 let zle v Česku uzavírat registrované partnerství, zájem ale příliš neroste*. Žurnál online, zpravodajství z univerzity. <https://www.zurnal.upol.cz/nc/zprava/clanek/ani-prakticke-ani-oblibene-uz-16-let-lze-v-cesku-uzavirat-registrovane-partnerstvi-zajem-ale-pri/>.

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

- „Příloha 1: Abstrakt diplomové práce v českém jazyce“
- „Příloha 2: Abstrakt diplomové práce v anglickém jazyce“
- „Příloha 3: Tabulka popisné charakteristiky výzkumného souboru“
- „Příloha 4: Informovaný souhlas“
- „Příloha 5: Anamnestický dotazník“
- „Příloha 6: Otázky v interview“

„Příloha 1: Abstrakt diplomové práce v českém jazyce“

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Cesty k rodičovství a psychosociální aspekty fungování stejnopohlavních rodin

Autor práce: Martina Adami

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Šmahajová, Ph.D.

Počet stran a znaků: 49 stran, 94 523 znaků

Počet příloh: 6

Počet titulů použité literatury: 54

Abstrakt: Cílem této práce bylo zmapování potřeb a postojů k párům stejného pohlaví a rodičovství v české společnosti právě z pohledu párů stejného pohlaví. Výzkum byl kvalitativní, účastníci byli vybráni záměrným výběrem a poté s nimi byly provedeny polostrukturované rozhovory, které byly následně zpracovány tematickou obsahovou analýzou. Respondenti spadali do věkové kategorie 24-49 let a jednalo se celkem o 5 žen a 2 muže. Ukázalo se, že rodina je pro páry stejného pohlaví nejdůležitějším pilířem v životě. Zároveň páry stejného pohlaví usilují o stejná práva, snazší dosažení na hypotéku a jednodušší cestu k naplnění rodičovství. Nesmíme opomenout i dosažení stejných práv pro faktické rodiče, kteří se na výchově dítěte podílejí stejně, jako rodiče biologičtí. Stěžejní je pro tyto páry i otázka obav do budoucna z možné diskriminace jak ze strany společnosti, tak legislativy. Proto je důležité informovat veřejnost o psychosociálních aspektech stejnopohlavních rodin.

Klíčová slova: rodičovství, stejnopohlavní rodiny, homoparentalita, psychosociální aspekty

„Příloha 2: Abstrakt diplomové práce v anglickém jazyce“

ABSTRACT OF THESIS

Title: The routes to parenthood and psychosocial aspects of functioning of same-sex parent families

Author: Martina Adami

Supervisor: PhDr. Veronika Šmahajová, Ph.D.

Number of pages and characters: 49 pages, 94 523 characters

Number of appendices: 6

Number of references: 54

Abstract: The aim of this work was to map the needs and attitudes towards same-sex couples and parenting in Czech society from the point of view of same-sex couples.

The research was qualitative, the participants were selected by purposive selection and then semi-structured interviews were conducted with them, which were then processed by thematic content analysis. The respondents fell into the age category of 24-49 years and there were a total of 5 women and 2 men. It turns out that family is the most important pillar in life for same-sex couples. At the same time, same-sex couples strive for equal rights, easier access to a mortgage and an easier path to fulfilling parenthood. We must not forget to achieve the same rights for the other parents, social parents, that are not biological, who participate in the upbringing of the child in the same way as the biological parents. For these couples, the issue of future concerns about possible discrimination from both society and legislation is also crucial. Therefore, it is important to inform the public about the psychosocial aspects of same-sex families.

Key words: parenting, same-sex families, homoparentality, psychosocial aspects

„Příloha 3: Tabulka popisné charakteristiky výzkumného souboru“

Identifikační kód	Věk	Nejvyšší dosažené vzdělání	Nejvyšší dosažené vzdělání partnera/partnerky	Místo bydliště	Pracovní pozice
Biologická matka č. 1	29	Střední vzdělání s maturitou	Střední vzdělání s maturitou	Zlínský kraj	Back office manager
Faktická matka č. 1	39	Střední vzdělání s maturitou	Střední vzdělání s maturitou	Zlínský kraj	Technik/Obchodník /Administrativa
Biologická matka č. 2	26	Střední vzdělání bez maturity	Vyšší odborné vzdělání	Zlínský kraj	Kuchař ve studené kuchyni
Faktická matka č. 2	24	Vyšší odborné vzdělání	Střední vzdělání bez maturity	Zlínský kraj	Asistent pedagoga, moderátor v rádiu
Biologický otec č. 1	31	Vysokoškolské vzdělání	Střední vzdělání s maturitou	Jihomoravský kraj	Distributor farmak
Biologická otec č. 2	35	Vysokoškolské vzdělání	Střední vzdělání s maturitou	Hlavní město Praha	Architekt developerských projektů
Faktická matka č. 3	29	Vyšší odborné vzdělání	Vysokoškolské vzdělání	Jihomoravský kraj	Asistent pedagoga

Pracovní pozice partnera/partnerky	Víra	Délka vztahu s partnerem	Délka společného bydlení	Počet dětí	Věk dětí
Technik/Obchodník/Administrativa	NE	8 let a 10 měsíců	8 let	1	4,5
Back office manager	NE *	8 let a 10 měsíců	8 let	1	4,5
Asistent pedagoga, moderátor v rádiu	NE	5 let	5 let	2	3 roky 3 roky
Kuchař ve studené kuchyni	NE **	5 let	5 let	2	3 roky 3 roky
Sales manager	NE	10 let	9 let	1	3 roky
Realitní makléř	NE	8 let	8 let	1	5 let
Účetní	NE	7 let a 9 měsíců	7 let	1	2 roky

*VÍRA – „Věří, že něco existuje“

**VÍRA – inklinace k buddhismu

„Příloha 4: Informovaný souhlas“

Informovaný souhlas předkládaný participantům ve výzkumu

Informovaný souhlas k poskytnutí interview a dalších informací pro bakalářskou práci

Vážená paní, vážený pane,

byl/a jste osloven/a s nabídkou poskytnutí interview a dalších informací pro bakalářskou práci na téma Postoje k homoparentalitě z pohledu párů stejného pohlaví.

Interview je realizováno pod záštitou Katedry psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Cílem bakalářské práce je zmapovat potřeby a postoje k homoparentalitě a rodičovství v české společnosti u rodičů stejného pohlaví. Výzkum bude veden formou interview, které obsahuje **9 otevřených otázek a 9 podotázek**. Průměrná časová dotace je **30 minut**.

Průběh interview bude **zvukově zaznamenán** a následně doslovně přepsán pro účely analýzy a interpretace. Samotný zvukový záznam bude k dispozici pouze Martině Adami, a to pouze pro potřebu přepisu.

Zaměněna budou jména osob a míst, aby byla zaručena **anonymita a ochrana všech osob zmíněných v průběhu rozhovoru**, tudíž nebude možné osoby na základě přepisu identifikovat.

Vaše účast na výzkumu je dobrovolná a máte plné právo vyjádřit nesouhlas s účastí tím, že nepodepíšete tento dokument a také máte během rozhovoru právo odstoupit z výzkumu.

S daty bude zacházeno v souladu se Zákonem o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb.

V případě otázek ohledně výzkumu či Vašich práv můžete kontaktovat autora:

Jméno a příjmení: Martina Adami

E-mail: martina.adami01@upol.cz

Telefon: +420 737 794 590

Adresa: Katedra Psychologie FF UP, Vodární 6, Olomouc 771 80

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s poskytnutím interview a dalšími souvisejícími informacemi.

Jsem informován/a o podstatě výzkumu, o cílech, o metodách a postupech, které budou používány při interview. Dále jsem obeznámen/a o výhodách a rizicích.

Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou použity jen a pouze pro účely výzkumu a výsledky mohou být anonymně publikovány či ústně prezentovány.

Rozumím výše uvedenému textu a souhlasím s jeho obsahem. Dále rozumím tomu, že mohu úplně přerušit moji účast na výzkumu.

Vaše jméno a příjmení (čitelně)

Místo a datum

Váš podpis

„Příloha 5: Anamnestický dotazník“

Anamnestický dotazník předkládaný participantům ve výzkumu

ANAMNESTICKÝ DOTAZNÍK K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI:
POSTOJE K HOMOPARENTALITĚ Z POHLEDU PÁRŮ STEJNÉHO POHLAVÍ

Instrukce pro vytvoření anonymního kódu

Pro vytvoření kódu vepište do políček požadované informace:

1. První dvě písmena Vašeho jména.
2. První dvě písmena Vašeho místa narození.
3. První dvě písmena Vašeho měsíce narození.

□	□	□	□	□	□
---	---	---	---	---	---

(Například – jméno: **Martina**, místo narození: **Zlín**, měsíc narození: **září** KÓD: MAZLZÁ)

1. Jaký je Váš věk?

Uveďte číslo: _____

2. A) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? (Vyberte pouze jednu možnost.)

- 1 Základní vzdělání
- 2 Střední vzdělání bez maturity
- 3 Střední vzdělání s maturitou
- 4 Vyšší odborné vzdělání
- 5 Vysokoškolské vzdělání

B) Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání Vašeho partnera/Vaší partnerky? (Dopíšte).

3. V jakém kraji bydlíte? (Vyberte pouze jednu možnost.)

- 1 Hlavní město Praha
- 2 Jihočeský kraj

- 3 Jihomoravský kraj
- 4 Karlovarský kraj
- 5 Královehradecký kraj
- 6 Liberecký kraj
- 7 Moravskoslezský kraj
- 8 Olomoucký kraj
- 9 Pardubický kraj
- 10 Plzeňský kraj
- 11 Středočeský kraj
- 12 Ústecký kraj
- 13 Vysočina
- 14 Zlínský kraj

4. Uveďte, prosím, konkrétní město/vesnici: _____

5. Jaká je Vaše aktuální pracovní pozice: _____

6. Jaká je aktuální pracovní pozice Vašeho partnera/Vaší partnerky:

7. Jste věřící? (Vyberte pouze jednu možnost.)

1 Ano

2 Ne

8. Pokud ANO, ke kterému náboženství/sektě inklinujete?

9. Na následující otázky stručně odpovzte číslem:

(např.: 8 měsíců, 3 roky, 6 let, ...)

A) Jak dlouho tvoříte s partnerem/partnerkou pár: _____

B) Jak dlouho s partnerem/partnerkou bydlíte: _____

10. Kolik máte dětí? (Vyberte pouze jednu možnost.)

1 1

2 2

3 3

4 4

5 5 a více

11. Doplňte věk Vašich dětí: (*např.: Sára – 7 let, Lukáš – 3 roky*).

INTERVIEW – OTÁZKY

1. Co je pro Vás v životě důležité?
2. Co pro Vás znamená rodina?
 - 2.1. Jak rodiče přijali Vaši sexuální orientaci?
 - 2.2. Jaká byla cesta k tomu mít dítě?
3. Jak dlouho jste se společně rozhodovali mít dítě/děti?
 - 3.1. Čím bylo rozhodnutí Vaše a Vašeho partnera/partnerky ovlivňováno s ohledem na vaši mimořádnou situaci?
 - 3.2. Bylo jasné, kdo bude biologický rodič?
4. Jak se změnil Váš postoj k původní rodině (pokud se vůbec změnil)?
 - 4.1. Jaká byla první reakce rodiny na to, že chcete mít dítě?
 - 4.2. Podporovali Vás rodiče při vašem rozhodnutí mít dítě?
 - 4.3. Jak se podílí Vaše nejbližší rodina a přátelé na Vašem rodinném životě? (Pomáhají s výchovou, s hlídáním, vyjadřují podporu,...)?
 - 4.4. Jaký postoj k Vám zaujali lidé kolem Vás (rodina, nejbližší, spolupracovníci...)?
5. V čem je podle Vás současná společnost tolerantní a v čem spatřujete zásadnější limity?
6. Setkáváte se ve svém okolí s diskriminací (v rodině, ve škole, v sousedství...)?
 - 6.1. Jak se společnost staví k biologické a faktické matce/otci?
7. Jaká změna ve společnosti by vám, párům stejného pohlaví, pomohla? V čem se změny již dějí?
8. Z čeho máte největší obavy s ohledem na Vaši situaci z hlediska postojů okolí?
9. Jaký je podle Vás vhodný způsob komunikace s dětmi při otázce na jinakost Vaší situace? Setkali jste se u svých dětí s touto otázkou?